

Sektorska analiza investicija i mjere politike poticanja u Republici Hrvatskoj

Marković, Alex

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:831471>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

ALEX MARKOVIĆ

**SEKTORSKA ANALIZA INVESTICIJA I MJERE POLITIKE POTICANJA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Diplomski rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

ALEX MARKOVIĆ

**SEKTORSKA ANALIZA INVESTICIJA I MJERE POLITIKE POTICANJA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Diplomski rad

JMBAG: 434-ED

Studijski smjer: Menadžment i poduzetništvo

Predmet: Analiza investicija

Mentor: dr.sc., MBA, Dean Sinković

Pula, 2015

SADRŽAJ

1.UVOD	1
2.INVESTICIJSKA POLITIKA.....	3
2.1.Inozemne investicije.....	3
2.2.Uloga inozemnih stranih ulaganja	5
3.INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE	6
3.1.Razvoj ljudskih resursa i obrazovanje.....	7
3.2.Institucije i birokracija.....	8
3.3.Transfer tehnologije	10
3.4.Vrste inozemnih ulaganja	12
3.5.Motivi inozemnih ulaganja.....	13
4.STRATEGIJA PRIVLAČENJA INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA	16
4.1.Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku	19
4.2.Razlozi za ulaganja u inozemstvo	22
4.3.Pozitivni i negativni učinci ulaganja kod zemlje domaćina	23
5.ANALIZA INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	28
5.1.Makroekonomska kretanja	28
5.2.Veličina tržišta.....	30
5.3.Infrastruktura	30
5.3.Porezni sustav – visina poreznog opterećenja	32
5.4.Zaposlenost.....	32
5.5.Konkurentnost	34
5.6.Korupcija	35
5.8.Izravna strana ulaganja u Hrvatskoj	36
5.9.Struktura inozemnih izravnih ulaganja u Hrvatskoj	41
6.POTICAJNA ULAGANJA, POTICAJNE MJERE I POTPORE SUKLADNO ZAKONU O POTICANJU ULAGANJA	43
6.1.Fiskalni poticaji	45
6.2.Financijski poticaji	46
7.POTICAJNE MJERE ZA PRIVLAČEJE INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA U SLOVENIJI, MAĐARSKOJ, ČEŠKOJ I SLOVAČKOJ	50
7.1.Slovenija.....	50
7.2.Mađarska	50
7.3.Češka	51
7.4.Slovačka	52

8.ZAKONODAVSTVO, REGULACIJA I ADMINISTRACIJA	52
8.1.Zakonodavstvo i institucije.....	52
8.2.Regulatorno okruženje	52
8.3.Problem nelikvidnosti.....	54
8.4.Zaštita investitora	55
8.5.Administrativne prepreke	55
9.PODUZETNIČKI SEKTOR	57
9.1.Institucionalna potpora malom i srednjem poduzetništvu	57
9.2.Pokretanje posla	58
9.3.Veličina i sastav malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj	61
9.4. Ulaganje u istraživanje i razvoj	62
9.5.Inovacije u Hrvatskoj	63
9.6.Izvoz i investicije poduzetnika po regijama	65
10.INVESTICIJE U TRANZITNIM ZEMLJAMA	68
10.1.Češka	68
10.2.Poljska	68
10.3.Slovačka	70
10.4.Slovenija.....	71
10.5.Kretanje izravnih stranih investicija u zemljama u okruženju	72
11.ZAKLJUČAK.....	75
12.LITERATURA	77
13.DODACI.....	80
14.SAŽETAK.....	81
15.SUMMARY.....	82

1. UVOD

Investicije, kao pojam, obuhvaćaju bruto domaći proizvod, zaposlenost, domaću potrošnju i, naravno, ulaganje u tehnologiju, građevinarstvo. Investicije imaju dvojaku ulogu, odnosno igraju važnu ulogu u gospodarstvu, financijama, politici, obrazovanju, turizmu, i ekonomiji općenito. Investicije su glavni pokretač makroekonomije svake države. Investicije se mogu očitovati kroz striktno ekonomsku ulogu, financijsku, te osobnu, državnu, korporativnu. Investicije bi trebale biti bitna stavka u aktivu, kao pandan štednji, koju stanovnici vide kao jedino rješenje. Zapravo, treba napomenuti da štednja, uz današnje skrivene igre, manipulacija financijskih i političkih sila, provedbe državne kontrole i regulacije, koji kroz promjenjive kamatne stope, rastuću inflaciju, poreze na štednju, čine štednju jedinom potrošačevom začaranom utopijom. Uz poreznu politiku, koja je nepredvidiva, pravnih zakona koji se mijenjaju iz godine u godinu, ide ruku pod ruku sa recesijom, te čine Hrvatsku zaobilaznom destinacijom za investiranje.

Svrha investicija podrazumijeva povećanje zaposlenosti, stabilnu inflaciju, pokretanje gospodarstva, pozitivnog novčanog optjecaja, privlačenja novčanih sredstava iz inozemstva, bespovratnih sredstava iz EU fondova, stabilnog kreditnog rejtinga, konkurentnosti, razvijene infrastrukture, reformi obrazovanja, javnog sektora, davanja snažnog impulsa privatnom sektoru, tehnologiji, inovacijama, ulaganju u istraživanje i razvoj. Ideja rada je kritički osvrt na gospodarsko stanje, vođenje države, uložiti u investicije na gospodarsko stanje. Ovaj rad se, pod imenom "Sektorska analiza investicija u RH i politika poticanja", sastoji od uvoda, teorijskog djela, objašnjavanja pojmova investicija, vrste investicija, uložiti u investicije, uložiti u transfer tehnologije, pozitivnom utjecaju ljudskih resursa i obrazovanja, motivima inozemnih ulaganja, strategiji privlačenja inozemnih investicija te bitnim sastojcima, taktici, učincima izravnih stranih ulaganja. Slijedeće poglavlje donosi analizu makroekonomskog stanja, uzevši u obzir najvažnije faktore koji utječu na investicijsku krvnu sliku Republike Hrvatske, odnosno usmjeravanje pažnje na bitne sastojke koji su kritični, analiza makroekonomskih kretanja, veličinu tržišta, infrastrukturu, porezni sustav, zaposlenost, konkurentnost, korupciju. Slijedeće poglavlje se sastoji od analize izravnih stranih ulaganja u Republici Hrvatskoj. Zatim slijedi poticajna politika, poticajne mjere i potpore sukladno Zakonu o poticajnom ulaganju, i usporedba s zemljama u razvoju, zemlje koje su izravni konkurent Republici Hrvatskoj u regiji, poput Slovenije, Češke, Slovačke, Mađarske, Poljske. Zadnje

poglavlje odnosi se na sektorsku analizu investicija u Republici Hrvatskoj. Rad analizira pravni sustav i zakonodavne okvire, nacionalne politike i programe, regulatorno okruženje, problem nelikvidnosti, zaštiti investitora, administrativnim politikama. Potom slijedi analiza poduzetničkog i građevinskog sektora, možda i najkritičnijih sektora, kojima treba podrška, novčanih sredstava, poslovnih projekata i nepovratnih sredstava iz europskih fondova. U posljednjem poglavlju se, uglavnom, govori o investicijama u tranzitnim zemljama, odnosno zemljama u razvoju, cilj je, naravno, bio usporedba navedenih zemalja i učinaka u odnosu na Republiku Hrvatsku.

Cilj ovog rada je, uostalom, ukazati na nedostatke u ekonomskom modelu, politici privlačenja investicija, zakonodavnom okviru, poreznoj politici, problemu likvidnosti usporedbi Republike Hrvatske s regionalnim zemljama u razvoju, koje pokazuju pomake u investicijama, razvoju infrastrukture, pozitivnog kreditnog rejtinga, borbi protiv kriminala, stabilnim zakonodavnim okvirima, stabilnim poreznim okvirima, pojednostavljenim fazama odobrenja administrativnih prepreka, zaštiti investitora.

2. INVESTICIJSKA POLITIKA

Investicije su bitan faktor ekonomskog rasta. Klasici političke ekonomije definirali su ekonomski rast kao funkciju akumulacije kapitala. Takva se definicija ustalila od Marxa pa nadalje. Na takvim jer pretpostavkama nastao jedan od najpopularnijih i najcitiranijih modela rasta, nazvan Harrod Domarov makroekonomski model rasta.

$$r = \frac{s}{k}$$

gdje je r=stopa rasta

s=stopa investicija

k=kapitalni koeficijent

Atipičnost hrvatskog gospodarskog modela izražava se u tome što ne počiva na investicijama, nego na razvitku trgovine, zaduživanja, potrošnje i uvoza. Da bi transformirali u tipičan, u prvi plan moraju doći proizvodnja, štednja, investicije i izvoz. Stabilnost gospodarstva se postiže kada su investicije jednake štednji. U teorijskom se modelu to izražava simbolom $S=J$. U tom slučaju nema dodatne akumulacije iz inozemstva, tekući račun i platna bilanca su izravnani, $GNP=GDP$. Najpoznatiji ekonomski model proizlazi iz tipičnih faktora i zasniva se na proizvodnji, na štednji, na investicijama i na izvozu. U praksi, investicije su gotovo uvijek veće od štednje. U prvom slučaju se radi o investicijama u fiksni kapital, koje utječu na proizvodnost rada, u drugom slučaju se radi o investicijama u najmoderniju tehnologiju i opremu koje, itekako, utječu na proizvodnost rada.¹

2.1. Inozemne investicije

Pojava globalizacije, odnosno liberalnog, ukidanje ograničenja, privatizacija, deregulacija, ukidanje carina, pridonijeli su lakšem izvođenju transakcija, integraciji financijskih tržišta, slobodnom kretanju kapitala, ulazak multinacionalnih kompanija na strana tržišta, orijentaciji slabije razvijenih zemalja uređenjem države kao prikladnim okruženjem za ulaganjem, selidbu pogona proizvodnje u slabije razvijene zemlje, investiranje u različite djelatnosti koje će donijeti povrate u budućnosti, priljev kapitala u zemlje u razvoju.

¹JURČIĆ, "Atipičan model hrvatskog gospodarstva", dostupno na: <http://C:/Users/KORISNIK/Downloads/jurcic.pdf>

Deregulacija je, objektivno gledajući, pridonijela kaotičnom stanju u financijskom sektoru, koji je postao zasebna, odbačena djelatnost, gdje se igralo tuđim novcem. Nestalo je financijskog ograničenja. Financijski sektor kao da je dobio slobodu, odriješene ruke, te su bankarske institucije iskoristile sve propuste u zakonu, kojim su bogatima, uz pomoć poreznih olakšica, omogućili velika bogatstva, tržišta su preplavila loši financijski proizvodi, poput hipotekarnih kredita, manipuliralo se političkim kampanjama, pridonijelo se jakim lobijima, moćnim sindikatima, kako radničkih, tako i učiteljskih, preuzimanjem kompanija, spajanjem, moćnim korporacijskim akvizicijama, napuhavanjem cijena dionica, pretvaranjem hipoteka u vrijednosnice, premještanjem kadrova iz javnih u privatni sektor, kao i obratno, i tako u nedogled. Sve je to uz tajkunsku privatizaciju i anarhičnu ekonomsku politiku i dominaciju doktrine ekonomije neoliberalizma, dovelo na kraju ovoga stoljeća i pred sam početak novog tisućljeća do recesije i pada BDP.² Ekonomska situacija se počela urušavati privatizacijom, prodajom financijskih kredita s nepostojećim depozitom, drugorazrednim hipotekarnim kreditima, koji su dobili na značaju potrošačevim nerealnim željama, balon koji je narastao puštanjem sve više novčanih sredstava u optjecaj, ubrzo se ispuhao, odnosno, jednostavnim rječnikom, pukao. Financijska integracija, deregulacija, liberalizacija je donekle prihvatljiva, ako se radi o ponudi ispravnih financijskih proizvoda. Financijska integracija može donijeti mnoge koristi, u obliku većih izvora financiranja, jer su države tim postupkom integrirane u novčane i robne tijekove.

Pravovremene reforme, posebice, u obrazovanju, potom u poduzetničkoj infrastrukturi, energetici, telekomunikaciji, građevinskom sektoru, te poljoprivrednom, donose nadu u privlačenju inozemnih stranih ulaganja.

Priljev inozemnih ulaganja će koristiti zemljama u razvoju jer nisu ograničena na domaća sredstva. Što su povrati na ulaganja u kapitalom bogatim zemljama niži, to će kretanja kapitala iz razvijenih u zemlje u razvoju biti većeg obujma, a globalna alokacija resursa efikasnija. Liberalizacija kapitala bi trebala rezultirati povećanim tijekovima kapitala iz područja koja su bogata kapitalom u područja oskudna kapitalom, odnosno pribavljanje potrebnih sredstava kojim će pokrivati troškove, kako bi se olakšao teret koji se odnosi na krpanje rupa u proračunu. Liberalizacija kapitala omogućuje zemljama bogatim resursima, kapitalom, da ulažu manje razvijene zemlje u kojima će ostvariti veće povrate.

²JURČIĆ, "Atipičan model hrvatskog gospodarstva", dostupno na <:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/jurcic.pdf>

Kako bi se privukle inozemne strane investicije, primamilo multinacionalne kompanije, investitore, bogate zemlje, strane turiste potrebno je stvoriti zdravu gospodarsku, političku i poduzetničku klimu. Dvadesetak godina ranije, stvorena je nova, perspektivna država, Republika Hrvatska. Udareni su temelji nove suvremene države. Područje zahvaćeno ratnim zbivanjima, devastacijom, tranzicijom, recesijom, korupcijom, političkim skandalima, nad Republikom Hrvatskom je obavijen crni oblak, koji odiše letargijom i depresijom. Uvođenjem reformi, posebice u zdravstvu i obrazovanju, decentralizacijom, regulacijom, regionalizacijom, ulaganjem u tehnologiju, proizvodnju, mehanizaciju, industrijalizaciju, Republika Hrvatska se može i mora usmjeriti u pozitivnom smjeru. 90-ih godina stvoreni su temelji prošlosti, novim reformama postavljaju se temelji budućnosti. Republika Hrvatska se dugi niz godina suočava s potrebom restrukturiranja gospodarstva i podizanja njegove specijalizacije i konkurentnosti.

Nedostatak inozemnih ulaganja, priljeva kapitala, projekata koji će se financirati iz europskih fondova, očituje se u nepredvidivoj poreznoj politici, koja djeluje odbojno stranim investitorima, mijenjanjem pravnih zakona iz godine u godinu, nerazvijena infrastruktura, makroekonomska politika koja rezultira rekordan broj nezaposlenih, deflaciju, niski bruto društveni proizvod, ponudu dominantnu nad potražnjom, nedostatak domaće potrošnje, te proizvodnje.

2.2.Uloga inozemnih stranih ulaganja

Uloga inozemnih ulaganja se odnosi na pružanje paketa pomoći, puštanja u optjecaj svježih novčanih tokova, izvora financiranja po povoljnijim uvjetima. Kompanijama u razvijenim zemljama omogućeni su veći paketi pomoći, odnosno, više izvora financiranja, manje kamatne stope na zajmove, radi manjih rizika od neuspjeha. Zapravo, radi se o pozitivnoj gospodarskoj klimi, financijske institucije obračunavaju niže kamatne stope na posuđena sredstva. Kompanije su konkurentne, imaju veći izvoz u odnosu na uvoz, sele proizvodnju u slabije razvijene zemlje s višim kamatnim stopama, nižim porezima na dobit, nižim plaćama, očekujući veće povrate na uloženo.

U slabije razvijenim zemljama, zemlje s nižim bruto društvenim proizvodom, dominantnijim uvozom nad izvozom, veći je rizik pribavljanja izvora financiranja, radi

nekonkurentnosti, kreditne nesposobnosti, odnosno, nemogućnosti vraćanja zajmova, pa tako bankarske institucije obračunavaju veće kamatne stope na posuđena sredstva. Kompanije su ostavljene na milost i nemilost institucionalnih sila, bankarskih institucija, investicijskim bankarima, brokerima. Nekad se čini da je jedini izbor izlazak na burzu. Kompanije ovise o privatnim izvorima kapitala, državnim paketima pomoći isisanog iz državnog proračuna.

Nacionalne ekonomije postaju sve više povezane ukidanjem carina, trgovinskih barijera, uključujući povezanost potrošača, proizvođača, dobavljača i vlada različitih zemalja. Vlade razvijenih zemalja sve više pridaju pažnju izravnim ulaganjima, mijenjajući svoj stav naspram izravnim ulaganjima, odabirući učinkovite politike privlačenja inozemnih ulaganja.

3. INOZEMNE DIREKTNE INVESTICIJE

Transfer tehnologije je jedan od glavnih kanala FDI, jedan od glavnih razloga zašto zemlje domaćini u razvoju teže za privlačenjem stranih investicija. Zemlje u razvoju nemaju dovoljno kapitala potrebnog za ostvarenje i poticanje vlastitog tehnološkog napretka. Investicije omogućuju dotok novih tehnologija putem FDI, što može imati i pozitivan utjecaj i na tehnološki razvoj domaćih tvrtki.

Spillover efekti nastali utjecajem tehnologije mogu se materijalizirati putem kanala:

- Demonstracija – imitacija
- Obučavanje domaćih zaposlenika
- Konkurencija
- Veze prema naprijed i unatrag

3.1. Razvoj ljudskih resursa i obrazovanje

Inozemne direktne investicije pozitivno utječu na obrazovanje, trening radne snage kojim multinacionalne kompanije povećavaju efektivnost i ostvaruju produktivnost. Raznim oblicima učenja, formalnim i neformalnim, utječu na radnu snagu, koja radeći u domaćim kompanijama omogućuju konkurentsku prednost, čime se ostvaruje pozitivan ekonomski rast. Proces globalizacije utjecao je na kvalitetu radne snage i zaposlenost, utjecaj multinacionalnih kompanija i konkurencija znak su drugim kompanijama za razvitak programa razvoja ljudskih potencijala i obrazovanje radne snage. Jedan od najvažnijih reformi za pokretanje gospodarstva koji će biti konkurentan, kako intelektualno, tako i produktivno, leži u reformi školskog i obrazovnog sustava. Bolna ishodišna točka obrazovnog sustava vrví od zastarjelosti i neartikuliranosti kojom gleda u leđa zapadnim europskim državama. Radi se o starom modelu učenja koji odiše kolektivismom, racionalnošću, sigurnošću i formalnošću. Učitelji i profesori u osnovnim i srednjim školama postaju glas države, odnosno državni službenici koji odrade isti program iz godine u godinu, sa djecom ne postupaju pojedinačno, nego kolektivno, pa se tako ni ne može napraviti selekcija. Profesori i učitelji ne mogu biti plaćeni istim iznosima, država se bavi kolektivismom, kvantitetom, i ekonomski instituti se bave kvantitetom, svaka osoba koja završi srednje i visoko obrazovanje, postaje puki statistički broj u statističkom uredu. Ne može se prema svakom djetetu isto obnašati. Kao ni u jednom kolektivu. Postoje naprednija djeca, vrlo dobra djeca i djeca koja program prate teže. Kao i u svakom poslu, postoje zvijezde, srednji sloj, i niža razina. Radi se, o fiktivnom sagledavanju, o sistemu 20-70-10. Potrebno je napraviti diferencijaciju. Potrebno je smanjiti obvezne predmete i povećati izborne predmete. Uvesti predmete poput poduzetništva, inovativnosti, kreativnosti, strukovnih i obrtnih predmeta, informatičkih, poput web dizajnera, content marketinga. Najbolji moraju raditi s najboljima, prema kvaliteti, od malena. 20% je napredniji, 70% je vrlo dobar, 10% je ispod prosječno. Iskreno gledajući, najveći problem leži u sindikatu. Sindikat postoji da brani interese većine, s socijalnog aspekta, brani one kojima je to najpotrebnije. To su radnička klasa, proleter, radnici na šķverovima, radnici u tvornicama, prosvjetari, poduzetnici, to znači da se prema svima mora odnositi isto. Nije logično da su, iskreno gledajući, akademici zaštićeni, i prema njima se ponaša, kao prema radnicima iz tvornice koji rade na pokretnim trakama, kod radnika je logično da budu isto plaćeni, ali učitelji i profesori ne mogu, politika se na krivi način upliće u obrazovanje. Dok, s druge strane, gledajući zaposlenici u realnom sektoru, pogotovo u poduzetničkom sektoru, izloženi

su stalnim manipulacijama, zakašnjenjima plaća, stalnim pritiscima, provizijama, i očekivanim planiranim, i ostvarenim rezultatima. Politika sindikata predstavlja iskrivljenu ideologiju i kontradiktornost u odnošenju prema većini. Djeca u školama nisu broj, kvantiteta, proizvod na pokretnoj traci, djeca moraju biti najveće blago, a škole bogati zlatni rudnici. Potrebno je postaviti plan, strategiju kojom će se ostvariti plan, ostvariti implementaciju, prikazati viziju obrazovnog sustava. Promijeniti način razmišljanja, krenuti individualno, neformalno, potaknuti intuiciju kod učenika, navesti ih na svoj put. Učenicima se ulijeva isti način razmišljanja, kolektivism, cilj je postati građanin koji će završiti školu, zaposliti se i raditi za državnu službu 30 godina. Martin Luther King je kazao da bismo trebali raditi i moliti. Nikada ne bismo ugledali ovakav kapitalizam, da nije došlo do protestantske revolucije. Učenike se obasipa nesuvislim informacijama, ogromnom količinom gradiva, informacijama koje treba filtrirati i procesuirati, nesvjesno shvaćajući, od kojih nema smisla. Potrebno se odmaknuti od racionalnosti, i početi konačno raditi programe i predavati na realnim primjerima, kako bi učenici mogli razmišljati na svoj način, spoznati svoje vrijednosti i vjerovanja, kako bi mogli iskočiti iz konzerve i jednog dana krenuti intuitivno u građenje svog svijeta. “ u jednom je razdoblju odlučujući čimbenik proizvodnje činila zemlja, a poslije kapital“.

3.2 Institucije i birokracija

Pokretačka sila promjena dolazi od institucija. Institucije su ugovorni dogovori, nizovi sporazuma koji povezuju ljude u političkim strankama, tvrtkama i grupama. Institucije su uspavani temelji našeg svijeta. Oni su društvene strukture koje mi ljudi stvaramo kako bismo promovirali stabilnost i predvidivost. Institucije leže u velikim mauzolejima, dok se mi svakoga dana bavimo svojim životom. Tradicionalne institucije više ne preuzimaju odgovornosti. Institucije skrbi zatvaraju se zbog nebrige ili političkih dogmi. Više slobode znači i više odgovornosti. Potrebno je skrenuti pozornost na diferencijaciju učenika u školama, što znači da djeca od malena moraju biti poduzetna, skrbiti o sebi, biti samostalna. Jer ako neće donositi odluke, netko drugi će ih donositi umjesto njih. Institucije neće previše mariti za njihovo blagostanje. Jedino pravi alat za kapitalizam je znanje.³ Građani ne vole preuzimati odgovornost, i rizik, s toga ne vole nesigurnost. Ishodišna točka vrvi u zastarjelom

³ NORDSTROM K.A., RIDDERSTRALE J., Funky Business, Difer, Zagreb

modelu upravljanja, kolektivizmu, u kojem građani birajući vođe i institucije koje se “pobrinu“ za njih, osjećaju sigurnost.

Uloga institucija oduvijek je bila pojednostavnjivanje stvari. Jake i stabilne institucije uključuju i naše slobode. To smanjuje nesigurnost. Slobodni smo, ali unutar urednih parametara koje određuju institucije. Institucije djeluju kao stabilizatori. Institucije danas nisu poznate po svojim kreativnim, inovativnim i poduzetničkim mogućnostima, no to se mijenja. Moraju se mijenjati. I birokracija se mora mijenjati. Pojednostaviti. Jack Welch je kazao: “birokracija je poput drakule u kapitalnom svijetu“, zapravo ona je teret kapitalu, kapitalu koji danas pleše sa darovitima, sa slobodnima, neovisnima, nesigurnima, inovativnima. Birokratske tvrtke više ne postoje. U globalizaciji. U povezanom svijetu. Premalena je za efikasnu eksploataciju i prevelika za energično eksperimentiranje. Korporacija mora biti preoblikovana na posve novi način. Kao i država. Ponovno izmišljanje nije mijenjanje onoga što već jest, nego stvaranje onoga čega nema. U povezanom svijetu, gdje se znanje vrlo lako može odvojiti od ljudi i lokaliteta, konkurentnost će ovisiti o posjedovanju najboljih sustava i institucijskih okolina. Uspjeh će ovisiti o posjedovanju plodnog tla za razvoj i upotrebu znanja; okoliša u kojem se ideje mogu stvarati, iskušavati, prilagođavati i iskorištavati. Kako se razvijaju nove institucije, budući da postoji nešto što bi se moglo nazvati institucijskim inovacijama, mijenja se i život.⁴

⁴ NORDSTROM K.A., RIDDERSTRALE J., Funky Business, Diferio, Zagreb

3.3. Transfer tehnologije

Tehnologija u obliku biotehnologije, informacijske tehnologije, transportacijske tehnologije preoblikuju svijet. Informacijska tehnologija otvara više tržišta i približava više stvari posvemašnjoj transparentnosti i sve većoj globalizaciji nego što je to do sada bio slučaj.⁵ Prema neoklasičnoj teoriji do gospodarskog rasta dolazi iz dva izvora: akumulacije kapitala i kroz ukupnu faktorsku produktivnost. S druge strane, endogeni model gospodarskog rasta ističe da inozemne direktne investicije ne samo da doprinose razvoju gospodarskog rasta putem formiranja kapitala i transfera tehnologije, odnosno znanja, već i kroz povećanje razine znanja kroz kontinuiranu edukaciju i trening radne snage. Prema endogenom modelu gospodarskog rasta postoje tri glavna načina putem kojih inozemne direktne investicije potiču gospodarski rast. Prvo, inozemne direktne investicije povećavaju akumulaciju kapitala u zemlji primateljici uvođenjem novih inputa i tehnologija. Drugo, inozemne direktne investicije povećavaju konkurentnost domaćeg gospodarstva savladavajući pritom ulazna ograničenja i smanjenjem monopola postojećih poduzeća.

Tehnologija, odnosno tehnološki napredak, ima važnu ulogu u procesu gospodarskog razvoja. Tehnologija je rezultat ulaganja u istraživanje i razvoj s ciljem stvaranja novih proizvoda ili načina proizvodnje, ili pak oboje. Za razliku od tradicionalnog Solowog modela gospodarskog rasta gdje se tehnološki napredak promatra kao egzogena varijabla novija istraživanja gospodarskog rasta naglašavaju zavisnost o stupnju tehnološkog napretka određene zemlje. Johnson je smatrao transfer tehnologije presudnim čimbenikom priljeva inozemnih direktnih investicija s obzirom da suvremena tehnologija daje konkurentsku prednost njegovom imaocu. Inozemne direktne investicije mogu imati pozitivan učinak na gospodarski rast zemalja u razvoju omogućujući im da premoste tehnološki jaz u odnosu na razvijene zemlje.⁶

Povezanost inozemnih direktnih investicija i tehnologije smatra se vrlo važnim u analizi učinaka inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast zemlje primateljice. Posebnu pažnju predstavlja način na koji je tehnologija transferirana kako bi se izbjegla mogućnost da zemlje u razvoju ne mogu iskoristiti pozitivne učinke te tehnologije.

⁵ NORDSTROM K.A., RIDDERSTRALE J., Funky Business, Diferio, Zagreb

⁶ BEZIĆ H., KARANIČIĆ P, "Utjecaj direktnih inozemnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske", dostupno na: <file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/0080102.pdf>

Glass i Saggi u svojem istraživanju usredotočili su se na problematiku kvalitete suvremene tehnologije transferirane putem inozemnih direktnih investicija. Dok Kellerov model naglašava da ljudski kapital može ograničiti mogućnosti zemlje primateljice da iskoristi prednosti suvremene tehnologije, Glass i Saggi naglašavaju da zaostale tehnološke mogućnosti zemlje primateljice ograničavaju mogućnost zemlje primateljice da uspješno usvoji nove tehnologije. Tako npr. zemlja primateljica inozemnih direktnih investicija može imati dovoljnu razinu ljudskog kapitala, ali joj može nedostajati tehnološka sofisticiranost kako bi mogla iskoristiti priljev inozemnih direktnih investicija u različitim gospodarskim situacijama.

Borensztein, De Gregorio i Lee analizirali su utjecaj priljeva inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast između razvijenih i zemalja u razvoju u razdoblju od 1979. do 1989. godine putem cross-county regresija. Rezultati njegovog istraživanja pokazuju da su inozemne direktne investicije važan način transfera znanja i tehnologije s obzirom da doprinose gospodarskom rastu više od domaćih investicija. Inozemne direktne investicije imat će veći pozitivan učinak na gospodarski rast što je viša razina obrazovanog ljudskog kapitala u zemlji primateljici s obzirom da je obrazovanost ljudskog kapitala nužan preduvjet usvajanja i primjene novih tehnologija. Dakle, viša razina obrazovanog ljudskog kapitala uz dani priljev inozemnih direktnih investicija rezultira višim stopama gospodarskog rasta zemalja primateljica.

Bloomstrom, Lipsey i Zejan u svom istraživanju utvrdili su veliko značenje priljeva inozemnih direktnih investicija u ubrzavanju gospodarskog rasta zemalja u razvoju s višim dohotkom u razdoblju od 1960. do 1980. godine. Kod zemalja s nižim dohotkom taj utjecaj nije se pokazao značajnijim. Dokazali su da inozemne direktne investicije pozitivno utječu na gospodarski rast u zemljama primateljica koje su prešle određeni prag gospodarskog razvoja te zbog toga mogu uspješno usvojiti i primjenjivati suvremenu tehnologiju.⁷

Važnost tehnoloških promjena u poticanju gospodarskog rasta istaknuta je u novijoj literaturi. Stopa gospodarskog rasta manje razvijenih zemalja iznimno je ovisna o stupnju do kojeg te zemlje mogu usvojiti i promijeniti suvremene tehnologije transferirane iz razvijenih zemalja. Usvajanjem novih tehnologija manje razvijene zemlje mogu pokušati nadoknaditi tehnološki zaostatak, a važan kanal putem kojeg se taj transfer može realizirati jesu upravo

⁷ BEZIĆ H., KARANIČIĆ P, "Utjecaj direktnih inozemnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske", dostupno na: <file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/0080102.pdf>

inozemne direktne investicije. Suvremena tehnologija koja se putem njih transferira može imati prelijevajući učinak od podružnica multinacionalnih kompanija iz razvijenih zemalja. Korištenje suvremenih tehnologija uvelike može doprinijeti većoj produktivnosti kapitala u zemlji primateljici, a učinak prelijevanja može se ostvariti kroz demonstracijski učinak i imitaciju, konkurenciju, vezu i edukaciju.⁸

Unatoč tome što literatura naglašava važnost inozemnih direktnih investicija na gospodarski rast vrijedi i obrnuto da bi gospodarski rast mogao biti važan čimbenik u privlačenju inozemnih direktnih investicija. Važnost gospodarskog rasta u privlačenju inozemnih direktnih investicija usko je povezan s činjenicom da inozemne direktne investicije mogu biti važna sastavnica strateškog odlučivanja poduzeća koje investira.

3.4. Vrste inozemnih ulaganja

Inozemna ulaganja, u najširem smislu, podrazumijevaju sve vrsta ulaganja inozemnih pravnih i fizičkih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje. Prema definiciji Međunarodnog fonda, inozemno izravno ulaganje je dugotrajno ulaganje koje se događa kada inozemni ulagač (nerezident) posjeduje 10 posto ili više vlasničkog udjela gospodarskog subjekta (rezidenta) u nekoj zemlji. Dva su osobito važna elementa navedene definicije. Prvi element odnosi se na dugotrajni odnos inozemnog ulagača i domaćeg subjekta, dok se drugi odnosi na posjedovanje najmanje 10 posto običnih dionica domaćeg gospodarskoga subjekta koje ulagaču daju pravo glasa.⁹

Ulaganje se može provoditi putem tri različita oblika:

1. Dionički kapital – investicija u kupnju dionica postojećeg poduzeća ili u osnivanje novoga
2. Reinvestirana dobit – umjesto raspodjele dobiti putem dividende i njezina transfera u centralu, ona ostaje u inozemnom poduzeću

⁸ BEZIĆ H., KARANIČIĆ P, "Utjecaj direktnih inozemnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske" dostupno na: <file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/0080102.pdf>

⁹ GRGIĆ M., BILAS V., FRANC S., (2012) Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj, Ekonomski fakultet, Zagreb

3. Unutarkompanijski krediti ¹⁰

Inozemna izravna ulaganja mogu se podijeliti u nekoliko skupina ovisno o svrsi, motivu, cilju ulaganja, te iz perspektive zemlje podrijetla.

1. Iz perspektive zemlje podrijetla:
 - horizontalne investicije
 - vertikalne investicije
2. prema smjeru ulaganja:
 - inward ulaganja
 - outward ulaganja
3. prema cilju ulaganja:
 - greenfield ulaganja
 - brownfield ulaganja
4. prema motivu ulaganja:
 - tržišno orijentirana ulaganja
 - resursno orijentirana ulaganja
 - ulaganja orijentirana na maksimiziranje učinkovitosti

3.5 Motivi inozemnih ulaganja

Motivi za ulaganje u neku zemlju mogu biti različiti. Najčešći polaze od razlike u makro uvjetima zemlje: kamatnjak, cijena rada, geografski položaj, prirodna bogatstva, razvijenost financijskih tržišta, razvijenost infrastrukture, razina administrativnih prepreka, dostupnost tehnologije i sl. Svi ti izvori utjecali su na činjenicu da je strani kapital najviše ciljao sektore s razvijenom infrastrukturom i relativno visokim prinosima uz dani rizik. To su zbog specifičnosti hrvatskog tržišta rada bili uglavnom uslužni sektori (banke, pošta i

¹⁰ PAVLOVIĆ D. (2008.) Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb

telekomunikacije, trgovina na veliko). Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda te sektori s prirodno stečenim prednostima budući da Hrvatska ima prednost u primarnim proizvodima s relativno velikim udjelom radno intenzivne proizvodnje.

Jedan od glavnih motiva inozemnog ulaganja i, kao jedna od glavnih strateških odluka, preseljenja proizvodnje u druge zemlje, odnosno, osnivanje korporacijskih podružnica, odnosi se na pristup obrazovanoj i kvalificiranoj radnoj snazi. Što su niži troškovi rada to su veći priljevi FDI, te su to glavni razlozi ulaganja multinacionalnih kompanija u regije poput Istočne i Južne Azije, sjevernu Afriku, itd. Glavna odrednica strateških odluka multinacionalnih kompanije je, ujedno i glavni pokretač ekonomije, kreativna i kvalificirana radna snaga. Gradnja počinje od temelja. Temelj je obrazovanje. Republika Hrvatska reforme treba temeljiti na kreativnoj i kvalificiranoj radnoj snazi.

Za stvaranje podloge, investicijske klime koja će privući investitore, strane države, svjetske banke, multinacionalne kompanije, potrebno je provesti makroekonomsku analizu investicija. Radi se, zapravo, o reindustrijalizaciji države. Industrijalizacija, odnosi se, kao pojam, na ulaganje u industriju i proizvodnju. Potrebno je provesti prave investicije, u pravo vrijeme i na pravom mjestu. Nije bitna kvantiteta investicija, nego kvaliteta, naravno. Investicije dugotrajne imovine podrazumijevaju investicije u građevinske objekte, investicije u opremu, i ostalo. U kasnim 90-tim i ranim 2000-tim Republika Hrvatska bilježi porast investicija u nekretnine, građevinske objekte, u prometnu infrastrukturu, kao što su hrvatske autoceste. Investiranje u građevinske objekte slijedi nakon industrijalizacije, nakon povećanja izvoza, stabilne makroekonomske politike, onda kada je država kreditno sposobna vraćati posuđena sredstva, tada ne bi trebali slušati o monetizaciji hrvatskih autocesta. Nažalost, Vlada hrvatske autoceste ne može izvoziti, radi se o pasivnom prihodu, prihodu koji će se vrati kroz dugogodišnje razdoblje, do tog razdoblja, teret će pasti na porezne obveznike.

Naglasak treba staviti na proizvodnju opreme, investiranje u tehnologiju, usredotočiti se na inovacije, na povećanje izvoza. Za veću produktivnost potrebne su mehanizacija, tehnologija, inovativnost, stručan, tehnološki potkovan kadar ljudi, posebice, raspoloživi broj inženjera. Potrebno se vratiti korak unatrag. Fokusirati se na obrazovanje ljudi. Na reformu obrazovnog sustav. Obrazovni sustav Republike Hrvatske je zastario i koče ga sindikalna pravila o radu. Zapravo, radi se o snažnom učiteljskom sindikatu. Nastavnici trebaju imati status stručnjaka i profesionalaca, a ne radnika na pokretnoj traci. Ravnatelji bi trebali imati status direktora, rukovodilaca koji će rukovoditi školama, upravljati ljudskim potencijalima

ovisno o njihovim rezultatima, o kvaliteti, uspjehu učenika. Neshvatljivo je da se sustav vrijednosti u školama bazira na tome da učitelj stoji ispred ploče i da se svi služe udžbenicima. Potrebno je individualizirati predavanja, knjige, nastavni materijal treba biti digitalni i interaktivni. Potrebno je predavanja prilagoditi interesima učenika, poticati ih na kreativna razmišljanja kroz razne radionice, interaktivna predavanja obogaćena raznim primjerima iz svijeta, poticati na iracionalno razmišljanje, razmišljanje koje se bazira na intuiciji. Sustav vrijednosti je orijentiran na hijerarhijske sustave zapadnjačkih zemalja, čije su odlike racionalna prosudba, baziranje na teorijskom znanju, pukim statističkim izračunavanjima. Potrebno je pronaći način kako bi školovanjem došlo do većeg broja inženjera. Apple u Kini zapošljava 700.000 tvorničkih radnika, a razlog je tomu što mu je potrebno 30.000 inženjera koji će služiti kao potpora radnoj snazi. Čak ni Amerika nema adekvatan broj inženjera. Odnosi se na inženjere koji ne moraju imati doktorate, trebaju im tek osnovna znanja i sposobnosti za rad u tvornici. Mogli bi se školovati na tehničkim fakultetima i višim školama, čak i u obrtničkim školama.

Prirodna bogatstva drugih zemalja i njihovo iskorištavanje su jedan od najstarijih motiva za strane direktne investicije. Za potrebe FDI najveći je dio, u 19. stoljeću, bio potaknut osiguravanjem pouzdanih izvora sirovina, poput minerala, ugljena i nafte za zapadna gospodarstva koja su tada bila u procesu industrijalizacije. Najvažnije industrijske zemlje su ulagale u poticanje i financiranje inovacija, čime bi se smanjio udio energenata, shodno time, cijene proizvoda su padale. Jedan od važnijih ciljeva investitora je investiranje zbog znatno niže cijene radne snage.

Provedeno je istraživanje od strane europske komisije o investicijama u tranzicijskim zemljama srednje i istočne Europe. Cilj multinacionalnih kompanije je osvajanje novih tržišta, potom korištenje radne snage, te korištenje tih zemalja za pristup drugim tržištima. Osvajanjem novih tržišta multinacionalne kompanije prelaze okvir svog poslovanja, povećavaju snagu kompanije, iskazuju potrebu za rastom.¹¹

¹¹ BILAS V., FRANC S., Uloga inozemnih izravnih ulaganja i politike poticanja – serija članaka u nastajanju

4. STRATEGIJA PRIVLAČENJA INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA

Strategije privlačenja inozemnih izravnih ulaganja postale su prioritet mnogim zemljama, osobito zemljama u razvoju. Ukidanjem carina, smanjenjem trgovinskih barijera, slobodnom trgovinom, strategije privlačenja sve više dobivaju na važnosti. Osobita se važnost pridaje poreznim opterećenjima, te uspoređuju porezna opterećenja, odnosno, porezne poticaje. Strategije privlačenja inozemnih ulaganja mijenjaju se tijekom godina usporedno s promjenom ciljeva koji se očekuju od takvih ulaganja. Tradicionalne mjere i preduvjeti privlačenja inozemnih ulaganja često nisu više dostatni za postizanje najboljih mogućih rezultata od takvih ulaganja, kao što su prijenos tehnologije, veći izvoz, viša zaposlenost i slično. Vlade zemalja koriste sve više marketinške alate, odnosno, turističke agencije, agencije za promicanje ulaganja kako bi privukli što veći broj investitora. U počecima razvoja strategija privlačenja inozemnih ulagača koristile su se tzv. market friendly, odnosno, tržištu prilagođene strategije. Pojavom liberalizacije, ukinute su zapreke ulaznim ulaganjima, uvedeni su standardi povlaštenoga tretmana inozemnih ulagača te je dana veća uloga tržišnim snagama u procesu alokacije resursa.

Marketing može igrati vrlo važnu ulogu ako se odredi u koju se, ciljano gledajući, djelatnost ulaže. Potrebna je fokusiranost na određenu djelatnost, skrenuti pažnju investitora na planiranu djelatnost, ali važan preduvjet je postojanje zdrave i stabilne ekonomske i političke baze koja bi to podržala. Važni elementi za promociju zemlje, te su neophodni za privlačenje investitora, a odnosi se na konkurentnost lokalnog sektora i kvalificirana radna snaga. Na globalnom se tržištu, pojavom globalizacije, otvaraju vrata različitim zemljama koje svojim poreznim poticajima, koje se dijele na fiskalne, financijske i ostale vrste poticaja, privlače inozemna izravna ulaganja. Odnosi se na poticaje koji uključuju smanjenje poreznog opterećenja, izuzeća od plaćanja uvoznih carina, smanjivanje poreza na dobit za inozemna ulaganja, odgodu plaćanja poreza na dobit, donošenja sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, omogućavanje ubrzane amortizacije, omogućavanje odbitaka od porezne osnovice za udio domaćih sirovina u proizvodnji, izuzeće od plaćanja uvoznih carina te povrat uvoznih carina. U razvijenim zemljama smanjivanje poreza na dobit ili ostalih poreza češće je upotrebljavana mjera, nego izuzeće od plaćanja uvoznih carina i slično. U zemljama u razvoju su mjere poput izuzeća od plaćanja uvoznih carina na kapitalnu opremu i strojeve, izuzeće od plaćanja uvoznih carina kao i povrat uvoznih carina, češći način privlačenja inozemnih

ulaganja. temeljni cilj fiskalnih poticaja je smanjiti efektivne porezne stope na inozemna ulaganja kako bi se povećao povrat takvih ulaganja. Fiskalni poticaji su samo jedan od elemenata koji utječu na efektivnu poreznu stopu. Drugi važni čimbenici kojim treba pridati važnost jesu: stopa inflacije, nominalne kamatne stope i računovodstveni standardi često mogu imati veći utjecaj od standardnih poreza na dobit ili fiskalnih poticaja za postupak oporezivanja dobiti određene investicije.

Svi se fokusiraju na strane multinacionalne kompanije koje ulažu u domaću proizvodnju, otvaraju nova radna mjesta, diferenciraju svoje strategije, monopoliziraju tržište. Hrvatske korporacije ulažu, premještaju svoju proizvodnju u strane zemlje s višim kamatnim stopama, odnosno, većim povratima. U zemlje s poreznim olakšicama, korporacije poput Podravke, Agrokora, itd. Pravni zakoni, odnosno, pravosudni sustav je, općenito, zastario, kao i porezni sustav. Potrebno je provesti promjene zakona o povratu sredstava u zemlju, što bi velikim korporacijama omogućilo da ostvarena sredstva vrate u Hrvatsku i u određenom ih roku ulažu. Prema Kojimi, japanska inozemna ulaganja mogu se svrstati u skupinu ulaganja koja potiču trgovinu i povećavaju blagostanje kako zemlje odredišta, tako i zemlje podrijetla. S druge strane, američki su ulagači u inozemstvo preselili većinu industrija u kojima imaju komparativne prednosti. Razlog takvoj strukturi ulaganja bilo je istovremeno postojanje inovativnih, oligopolnih novih industrija zajedno s tradicionalnim sporo rastućim industrijama. Samo su poduzeća iz novih industrija u kojima su postojali oligopoli poduzimali FDI, s obzirom na velike povrate na ulaganja uslijed prednosti koje im je omogućila pozicija oligopola, a to su ujedno bile i industrije u kojima SAD ima komparativnu prednost.¹²

Utjecaji upotrebe poticaja ulaganjima na domaće i međunarodne blagostanje

1. Nastaje kada poticaji djeluju da bi potakli efikasnost domaće ekonomije, ali imaju negativne učinke na globalnu efikasnost. Ovo može biti slučaj kada neka zemlja dobije investicijski projekt zbog visokih poticaja koje je nudila i tako on ne ide na lokaciju na kojoj bi prirodno bio efikasniji i gdje bi bili veći povрати na ulaganje. Jednako tako, kad su poticaji efikasni u privlačenju multinacionalnoga poduzeća na određenu

¹² GRGIĆ M., BILAS V., FRANC S., (2012) Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj, Ekonomski fakultet, Zagreb

lokaciju, utječu i na ponašanje ulagača, pa tako poduzeća češće mijenjaju lokacije tražeći bolje veće i poticaje.

2. Drugi ishod pretpostavlja zdravu konkurenciju koja označava najbolji mogući scenarij: poticaji utječu pozitivno na domaću ekonomiju u smislu povećanja priljeva ulaganja. Konkurencija za ulaganja također pruža međunarodnu efikasnost osiguravajući da se investicijski projekti lociraju tamo gdje je njihova vrijednost najveća.
3. Treći ishod je potencijalno najštetniji ishod kada nastaju negativni učinci i na domaće i na međunarodno blagostanje. Domaća neefikasnost može biti rezultat loše politike poticaja, problema implementacije ili pogrešaka u procjeni potencijalnih koristi od investicijskog projekta.
4. Četvrti ishod uključuje međunarodnu efikasnost, ali domaću neefikasnost kada zemlja može izgubiti ako je platila previše za investiciju.¹³

Povoljna nacionalna ulagačka klima i pravni okvir uključuju postojanje posebnih pravila vezanih uz ulazak inozemnih ulagača, osiguranje nacionalnoga tretmana, te postojanje općih pravila potrebnih za uredno poslovanje svih poduzeća u zemlji, uključujući i poduzeća u stranome vlasništvu. Politike koje uređuju ulazak inozemnih ulagača trebale bi biti u skladu s općim nacionalnim politikama konkurentnosti kako bi se poticala i usmjeravala ulaganja u konkurentne sektore. Pored navedenoga, opće ekonomske politike zemlje uključujući i fiskalnu politiku, politiku tržišta rada, politiku o zaštiti okoliša i druge, utječu na ulazak i ostanak inozemnih ulagača.

Osnovna načela kao i načini kojima zemlje mogu privući inozemna izravna ulaganja (FDI), potrebno se pridržavati nekih pravila:

- Nacionalni tretman stranih ulagača, odnosno, izjednačenost stranih ulagača s domaćim tvrtkama uz ispunjenje uvjeta reciprociteta i nuđenja dodatnih jamstava stranom ulagaču kakva se ne daju domaćem ulagaču
- ustavna jamstva da ulagačka prava neće biti naknadno ukinuta niti umanjena
- slobodna repatrijacija profita po ispunjenju obveza i podmirenju poreza i slobodna repatrijacija kapitala kod povlačenja ulaganja također su zajamčena Ustavom Republike Hrvatske

¹³ GRGIĆ M., BILAS V., FRANC S., (2012) Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj, Ekonomski fakultet, Zagreb

- prijenos dobiti u inozemstvo obavlja se bez prepreke ukoliko su podmirene sve zakonske dospjele obveze

Osnovni načini kojima zemlje mogu privući inozemna izravna ulaganja mogu se ostvariti kroz:

- smanjivanje prepreka inozemnim ulaganjima, misleći pri tom na prezahtjevne i dugotrajne administrativne postupke
- mehanizme zaštite stranih investitora
- promociju

4.1. Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku

Izravna strana ulaganja, u ekonomskim procesima, mogu imati ulogu važnog čimbenika poticanja gospodarskog raste i razvoja zemlje. Izravna strana ulaganja mogu uroditi plodom, dugoročno gledajući, povećanjem inovativnosti i restrukturiranja gospodarstva što bi Hrvatsku moglo dovesti na višu razinu konkurentnosti, dok povećanje likvidnosti i bilančna ravnoteža se, po prirodi utjecaja na gospodarstvo, kao učinci inozemnih stranih ulaganja, ubrajaju u kratkoročni efekt na gospodarstvo. Najvažniji učinci odnose se, uostalom na tehnologiju, znanje, tržišta i procese. Svrha inozemnih stranih ulaganja je, objektivno gledajući, unaprijediti i postići tehnološku razvijenost, ostvariti troškovnu efikasnost, odnosno u konačnici podignuti razinu konkurentnosti potrebna za kvalitetno uključivanje Hrvatske na međunarodna tržišta.

Prema metodologiji MMF strana se ulaganja dijele na:

1. Portfolio inozemne investicije
2. Izravne strane investicije
3. Ostale strane investicije¹⁴

¹⁴ PAVLOVIĆ D. (2008.) Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb

4.1.1. Portfolio strane investicije

Portfolio strane investicije su ulaganja fizičkih i pravnih osoba u strane vrijednosne papire (obveznice, dionice ili druge vrijednosnice koje su izdale monetarne vlasti, sektor opće države, poduzeća, banke ili drugi sektori ekonomije), tako da im je udio manji od 10% ukupne vrijednosti tvrtke u koju ulažu. Investitori su prvenstveno zainteresirani za zaradu (kapitalni dobitak) pri čemu ne žele imati kontrolu na poslovanjem tvrtke, niti je imaju. Za njih je karakteristična česta promjena mjesta ulaganja (različite države, poduzeća itd.), dakle, mobilnost ovisna o očekivanju zarade. Ostala inozemna ulaganja obuhvaćaju inozemne (financijske i trgovačke) kredite između rezidenata dviju ili više zemalja.

Izravne strane investicije obuhvaćaju investicijske aktivnosti poduzeća izvan granica zemlje u kojoj se nalazi sjedište tvrtke i u kojoj se donose ključne odluke, a u većini se slučajeva radi o investicijama u proizvodne pogone ili podružnice koje kontroliraju poduzeća sa sjedištem u nekoj drugoj zemlji. Izlazak neke tvrtke na strana tržišta putem zajedničkih ulaganja ili osnivanje vlastite tvrtke u inozemstvu tretira se kao strana direktna investicija. Pri tome se izravnu investiciju u inozemstvu može provesti na dva načina:

- Investiranjem u potpuno novi pogon ili djelatnost (eng. greenfield investment)
- Preuzimanje ili spajanjem domaćeg poduzeća s postojećom tvrtkom u inozemstvu (eng. brownfield investment). Direktna ulaganja putem procesa privatizacije u tranzicijskim zemljama također se ubrajaju u ovu skupinu. Najčešći oblik FDI-a je preuzimanje tvrtki ili sjedinjenje s velikom multinacionalnom kompanijom.¹⁵

Prema međunarodno priznatoj metodologiji, izravna ulaganja definiraju se kao ulaganje rezidenata jednog gospodarstva u poduzeće rezidenata drugog gospodarstva u kojem ulagač stječe minimalno 10% dionica ili vlasničkih udjela s pravom glasa.

Ovisno o postotku udjela inozemnog vlasnika, poduzeća primatelji ulaganja se različito nazivaju:

- ogranak, ako je u potpunom vlasništvu
- podružnica s više od 50% vlasništva

¹⁵ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

- povezano poduzeće s udjelom 10-15% direktnog ili indirektnog vlasništva u inozemstvu

Kad se govori o komponentama izravnih ulaganja, nije ih moguće svesti samo na vlasnička ulaganja. Naime, u FDI ulazi i reinvestirana dobit na osnovi vlasničkog udjela kao i pozajmice i dužnički odnosi između matičnog poduzeća i ogranaka, podružnica ili povezanih poduzeća.

4.1.2. Implikacije izravnih stranih ulaganja

Za zemlje primatelja izravnih ulaganja nije sasvim izvjesno jesu li ona dobra za rast i razvoj gospodarstva. Stoga je potrebno analizirati učinke koje implicira izravno strano ulaganje na strani ulagača, kao i na strani samog primatelja sredstava. Svaka pojedina vrsta stranoga ulaganja izaziva svojevrstne implikacije u gospodarstvu zemlje primatelja sredstava što ovisi na koji način se obavlja, odnosno koja je metoda prikupljanja sredstava iz inozemstva. Produkt svih iznesenih promišljanja je teorija inozemnih ulaganja koja obuhvaća cijeli niz faktora koji utječu na odluke investitora, a koje se najčešće javljaju i ponavljaju. Teorija inozemnih izravnih ulaganja nastaje objašnjenjem motiva i ponašanja na tržištu, motiva i ponašanja ulagača, inozemnih multinacionalnih kompanija i država koje potiču izvoz robe i usluga inozemnim izravnim ulaganjima te motiva i ponašanja primatelja, poduzeća nastalih inozemnim izravnim ulaganjem, zemalja primatelja i njihovih vlada te njihovih očekivanja i mjera ekonomske politike kojima privlače navedena ulaganja, kao i egzogenih faktora koji uzrokuju tokove dugoročnih ulaganja.¹⁶

¹⁶ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

4.2. Razlozi za ulaganja u inozemstvo

Analizom dosadašnjih iskustava stranih izravnih ulaganja, definiran je tok ulaganja koji je najčešće usmjeren u zemlje gdje je moguće kombinirati prednosti vlasništva sa specifičnim lokacijskim prednostima zemlje. Smatra se da strana izravna ulaganja mogu dovesti do povećanja blagostanja u zemlju domaćina kroz korištenje niza prednosti povezanih s uvođenjem novih tehnologija i inovacija, novih menadžerskih tehnika, razvoja dodatnih vještina, povećanog kapitala, stvaranja novih radnih mjesta i poboljšanja radnih uvjeta, kao i razvoj industrijskog sektora u zemlji domaćinu.

Kriteriji za privlačenje izravnih stranih ulaganja, odnosno kriteriji za ulaganja kapitala se kontinuirano izmjenjuju globalnim zahtjevima. Danas se privlačnijim za ulaganje smatraju zemlje unutar kojih se ostvaruje značajna troškovna efikasnost u odnosu na druge lokacije, uz istovremeno visok stupanj kvalitetne infrastrukture, prilično olakšanim mogućnostima poslovanja te znatno većim stupnjem dostupnih vještina za obavljanje poslova. Naglasak treba staviti na stabilan porezni sustav, pravni oblik institucija koji će opravdati pojam sigurnosti, poštenja, iskrenosti, pravednosti. Multinacionalne kompanije ulažu u poduzeća ako ostvare slijedeće prednosti:

- prednosti vlasništva – unutarnji faktori omogućavaju inozemnim investitorima ostvarenje prednosti nad lokalnim stanovništvom
- prednosti lokacije – osiguravaju niže produkcijske i transportne troškove i pristup specijaliziranom znanju i vještinama u zemlji u kojoj se investira
- internacionalizacijske prednosti – ostvarivanje određenih prednosti i mogućnosti za njihovo zadržavanje.¹⁷

¹⁷ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., “Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj“, dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

4.3. Pozitivni i negativni učinci ulaganja kod zemlje domaćina

Priljev inozemnog kapitala u zemlju može izravno potaknuti ekonomski rast u zemlji, u kojoj se pokreću investicije. Djelovanje inozemnih investicija promatra se s dvije strane:

- povećanje efikasnosti inozemnih investicija
- povećanje razine domaćih investicija

Povećanje efikasnosti inozemnih investicija podrazumijeva učinak inozemnih ulaganja na gospodarski rast preko poboljšanja razine tehnologije, infrastrukture i slično. Povećanje razine domaćih investicija podrazumijeva učinak koji inozemna ulaganja imaju na domaće investicije, odnosno njihov poticajni učinak koji ostvaruju na domaću štednju i domaće investicije, čija bi se razina trebala povećati uslijed povećanja sredstava proizašlih iz inozemnih ulaganja. Izravne inozemne investicije imaju pozitivne učinke na produktivnost zemlje domaćina investicija. Učinci produktivnosti te razvoj tehnologije omogućuju transfer ideja, automatizacije, znanja i vještina.

Transfer tehnologije rezultira ovim učincima:

- „on-firm učinak“
- učinci prelijevanja¹⁸

Navedeni „own-firm“ učinak pojašnjava učinak inozemnih ulaganja prema koje poduzeća u inozemnom vlasništvu prosjeku postižu bolje rezultate. Navedeni učinak ovisi o konkurentskim prednostima zemljama podrijetla izravnih inozemnih ulaganja i o razlozima ulaganja. Ukoliko je glavni razlog za inozemno ulaganje nizak trošak proizvodnje, rada ili kapitala, manja je vjerojatnost da će se u zemlju domaćina prenijeti proizvodni proces visoke dodane vrijednosti. Kod pojma „on-firm“ učinka naglasak se stavlja na mogućnost transferiranja tehnološki superiornije ili jednostavno novije opreme, neopipljivih resursa poput menadžerskih vještina, marketinških, trgovinskih ugovora, povezanosti u lancu dobavljača te kupaca iz inozemstva. Jedna od prednosti inozemnog vlasništva je mogućnost inozemnog zaduživanja, mogućnost korištenja inozemnih izvora kreditiranja, odnosno dostupnost inozemnih kanala.

¹⁸ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., “Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj“, dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

Jedan od problema inozemnih ulaganja leži u efektu manje produktivnosti, potrebno je izvjesno vrijeme za prilagodbu na novo tržište. Jedan od razloga neefikasne prilagodbe mogu biti gospodarska situacija u zemlji, kulturne razlike, ali i neprijateljsko usmjereno tržište. Do razlike u razini produktivnosti u korist domaćih poduzeća dolazi zbog same prirode aktivnosti u koje se ulaže. Tako inozemni ulagači mogu u svojoj domicilnoj zemlji zadržati sve svoje aktivnosti koje se odnose na proizvodnju dobara više razina dodane vrijednosti, dok u inozemstvu ulažu u aktivnosti povezane s proizvodnjom dobara niže dodane vrijednosti. Neizravni učinci izravnih inozemnih ulaganja manifestiraju se putem učinka prelijevanja koji indirektno utječu na domaća poduzeća tako što unapređuju svoju učinkovitost i efikasnost poslovanja. Znatna očekivanja zemlje primatelja glede izravnih stranih ulaganja vezana su uz indirektnu učinke koji obuhvaćaju različite neizravne učinke koji pridonose boljim performansama domaćih poduzeća. Učinci prelijevanja nastupaju kada inozemna poduzeća ne mogu iskoristiti i usmjeriti sve koristi svojih inozemnih aktivnosti isključivo na poduzeća u koja su uložili te ih tako držati izvan dometa ostalih poduzeća, bilo domaćih ili inozemnih. Tada su koristi od izravnih inozemnih ulaganja raspoložive širem krugu poduzeća i imaju karakter javnog dobra.

Učinci prelijevanja mogu biti:

- horizontalno
- vertikalno¹⁹

Horizontalni učinci nastaju između poduzeća u istoj djelatnosti, odnosno kada domaća poduzeća imaju koristi od ulaska i prisutnosti inozemnih poduzeća u istom sektoru. S druge strane, vertikalni učinci nastaju između inozemnog poduzeća i njegovih domaćih dobavljača i kupaca. Učinci prelijevanja izravnih inozemnih ulaganja na domaće dobavljače nazivaju se vertikalnim učincima prema unatrag, dok se učinci prelijevanja prema kupcima nazivaju vertikalnim učincima prema naprijed.

Vertikalni učinci prelijevanja nastaju kada inozemno poduzeće nije u mogućnosti iskoristiti sve prednosti i koristi svog ulaganja, bilo kroz izravna plaćanja ili niže cijene intermedijarnih proizvoda. U toj situaciji inozemna poduzeća nude tehničku pomoć svojim dobavljačima zbog povećanja kvalitete proizvoda i poticanja inovacija. Inozemna poduzeća

¹⁹ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

pomažu svojim dobavljačima zbog povećanja kvalitete proizvoda i poticanja inovacija. Inozemna poduzeća pomažu svojim dobavljačima u upravljanju, organizaciji i samoj proizvodnji, a nije isključena ni mogućnost pronalaska novih naručitelja.

Bez obzira jesu li učinci prelijevanja usmjereni horizontalno ili vertikalno, odnosno je li njihov smjer djelovanja prema unatrag ili unaprijed ili se održavaju na poduzeća u istoj razini proizvodnog lanca, postoji više kanala učinka prelijevanja:

- imitacija (demonstracija)
- konkurencija
- mobilnost radnika
- izvoz.²⁰

Imitacija je najjednostavniji oblik učinka prelijevanja. Tada domaće poduzeće jednostavno povećava svoju produktivnost tako što promatra i imitira tehnologiju inozemnog poduzeća. Kako domaće poduzeće posluje ili ima kontakte s inozemnim poduzećem vlasnikom i korisnikom nove tehnologije, informacije se šire, neizvjesnost se smanjuje, a razine i mogućnosti imitacije rastu.

Mobilnost radnika je također čest oblik učinka prelijevanja. Domaći radnici koje je obučavalo i treniralo inozemno poduzeće, svojim prelaskom u domaće poduzeće prenose i znanja i tehnologije stečene kod sada već bivšeg poslodavca. Pritom se ovaj kanal prelijevanja odnosi na sve kvalifikacijske razine zaposlenih, jer nova znanja i iskustva stječu svi radnici, a upravo oni mijenjaju svoje poslove. Svojim prelaskom u već postojeće ili novoosnovano domaće poduzeće, radnici koji su radili i svoja dodatna znanja stjecali u inozemnim poduzećima, značajno doprinose rastu produktivnosti tog poduzeća. Inozemna poduzeća ovaj kanal prelijevanja znanja i tehnologije na domaće poduzeće pokušavaju spriječiti stimulirajući ostanak domaćih radnika koje su obučavali i trenirali nudeći im veće plaće.

Pozitivni učinci stranih izravnih ulaganja u zemlju domaćina su:

- povećanje zaposlenosti
- očuvanje radnih mjesta u zajedničkim pothvatima (join-ventures) s domaćim tvrtkama
- modernizacija proizvodnje opreme i prijenos novih tehnologija i znanja

²⁰ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

- jačanje konkurencije
- povećanje izvoza
- pozitivan doprinos BDP-u i trgovinskoj bilanci
- povećanje potrošnje u lokalnom gospodarstvu
- doprinos regionalnom restrukturiranju
- punjenje državnog proračuna preko poreza na dobit, poreza na dohodak i plaćanja doprinosa na zaposlenike
- poboljšanje korporativne kulture
- učinkovita integracija zemlje primatelja stranog kapitala u gospodarstvo²¹

Inozemna poduzeća posjeduju potrebna znanja, tehnologije i financijska sredstva i stoga se očekuje njihov doprinos povećanju efikasnosti domaćih poduzeća u području proizvodnje i samog upravljanja. Inozemna izravna ulaganja generiraju pozitivna prelijevanja na druga domaća, najčešće povezana poduzeća, što utječe na rast njihove proizvodnosti. Ulaskom multinacionalnih poduzeća na domaće tržište, domaća su poduzeća primorana poduzeti akcije kako bi povećala svoju efikasnost i zaštitila svoje tržišne pozicije i svoj budući profit.

Uz pozitivne učinke, tu je i niz negativnih učinaka izazvanih inozemnim izravnim ulaganjima, a koji se uzimaju u obzir prilikom odlučivanja o potrebi poticanja inozemnih ulaganja u zemlje. Potencijalne društvene troškove inozemnih izravnih ulaganja može prouzročiti smanjenje zaposlenosti zbog racionalizacije radne snage u preuzetom poduzeću ili zbog istiskivanja neuspješnih domaćih tvrtki. Negativni utjecaji mogu se javiti i u pogledu strukture tržišta rada, odnosno može se smanjiti količina poslova; razlike u plaćama radnika s istim sposobnostima ili spremom mijenjaju se zbog inozemnog izravnog ulaganja i nesavršenosti tržišta rada. Osim pozitivnog učinka na platnu bilancu zemlje, može se, uslijed inozemnih ulaganja, platna bilanca i pogoršati ukoliko poduzeća nastala inozemnim izravnim ulaganjima uvoze više nego što izvoze. Najčešće se to događa u slučaju multinacionalnih kompanija koje uvoze od svojih središnjica, poboljšavajući na taj način platnu bilancu svoje domicilne zemlje. Velika prijetnja dolazi zbog mogućeg jakog učinka multinacionalnih kompanija na ekonomsku politiku i stabilnost zemlje te postizanje dominirajućeg odnosa između multinacionalne kompanije i zemlje primatelja u kojem se multinacionalna kompanija

²¹ BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

javlja kao monopolist. Ovo može uzrokovati neefikasno iskorištavanje oskudnih ekonomskih izvora primatelja.

Izravni negativni učinci prevladavaju u relativno kratkom roku i povezani su s fiksnim troškovima. Ukoliko je domaće nekonkurentno poduzeće suočeno sa značajnim fiksnim troškovima, novo će poduzeće s niskim graničnim troškovima imati poticaj povećati svoju proizvodnju u usporedbu s domaćim. Na taj način inozemno poduzeće može preoteti značajan dio prodaje i tržišnog udjela i tako prisiliti domaće poduzeće na smanjenje proizvodnje. Tako produktivnost domaćih poduzeća opada s obzirom da proizvode manje uz fiksne troškove. Domaća poduzeća najčešće prihvaćaju strategiju izvoza od inozemnih ulagača, što ne jamči uspjeh i pozitivan učinak ulaganja. Učinci nastali prihvaćanjem takozvane izvozno orijentirane strategije ne ovise isključivo o tržišnoj orijentaciji prodaje, odnosno prodaju li se proizvodi na domaćem ili inozemnom tržištu, nego prije svega o konkurentskim prednostima zemlje primatelja investiranih sredstava.

Učinci izravnih inozemnih ulaganja na produktivnost poduzeća primatelja i ostalih poduzeća na domaćem tržištu najviše ovise o početnim uvjetima na domaćem tržištu. Potom ovise i o utjecaju multinacionalne kompanije na konkurenciju na određenom tržištu, s obzirom kako nije sigurno hoće li pojačana konkurencija potaknuti ostala domaća poduzeća na povećanje efikasnosti poslovanja ili će ih pak istisnuti s tržišta. Ulaganja nadalje zavise i o odlukama domaćih poduzeća o konkuriranju inozemnim ulagačima, odnosno njihovim novoosnovanim ili preuzetim poduzećima, što dovodi do prihvaćanja trendova poslovanja i tehnologije.²²

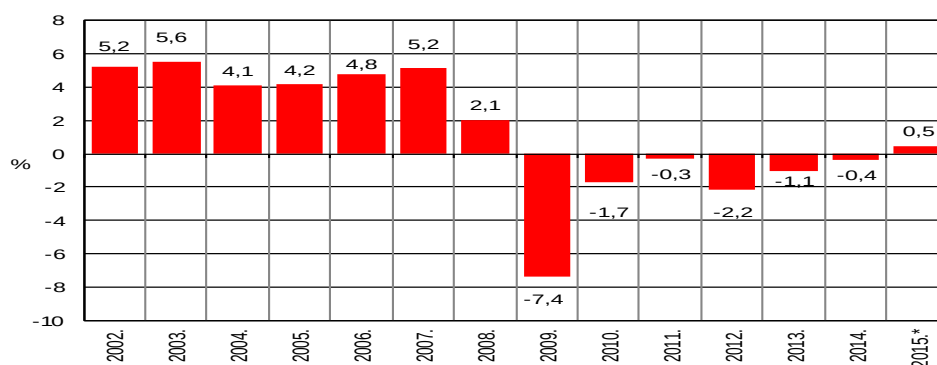
²² BUTERIN D., BRLEČIĆ M., "Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj", dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf

5. ANALIZA INOZEMNIH DIREKTNIH INVESTICIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

5.1. Makroekonomska kretanja

Makroekonomski ciljevi su, kao glavni ciljevi, sastavni dio strategija i politika, a osnovni ciljevi su: stopa gospodarskoga rasta, puna zaposlenost, unutarnja i vanjska ravnoteža, izvoz. Tim pokazateljima se ocjenjuju gospodarski rast, politika prošlih vlada država. Pokazatelji poput: vanjske i unutarnje zaduženosti poduzeća, kućanstva i banaka određuju ljudske potencijale budućega razvitka zemlje. Zbog globalizacije, financijskih transakcija, pada potražnja za robama i uslugama u Americi, zbog financijskih gubitaka u Americi, pada američke potražnje za proizvodima u Kini, Indiji, Japanu i ostalih dijelova svijeta, financijska kriza se prelila i na Europu, pa tako i Hrvatsku. Prvi pokazatelji pružaju uvid kako je Hrvatska počela stagnirati još 2007. godine, nakon prvog kvartala. Radi manje ovisnosti BDP-a o izvozu, manjeg udjela izvoza u bruto domaćem proizvodu, Hrvatsku je spasilo od većeg prelijevanja financijske krize, ali kada se svjetsko gospodarstvo oporavlja, Hrvatsku, radi manjka izvoza, oporavak zaobilazi. Makroekonomska stabilnost je polazna determinanta u privlačenju stranih investicija. Nestabilno gospodarstvo, visoka inflacija, nestabilna valuta, fiskalni deficiti, visina javnog duga, politička nestabilnost, sve su to faktori koji destabiliziraju ekonomiju i odvlače investitore.

Grafikon 1. Stopa promjene realnog BDP-a u Republici Hrvatskoj

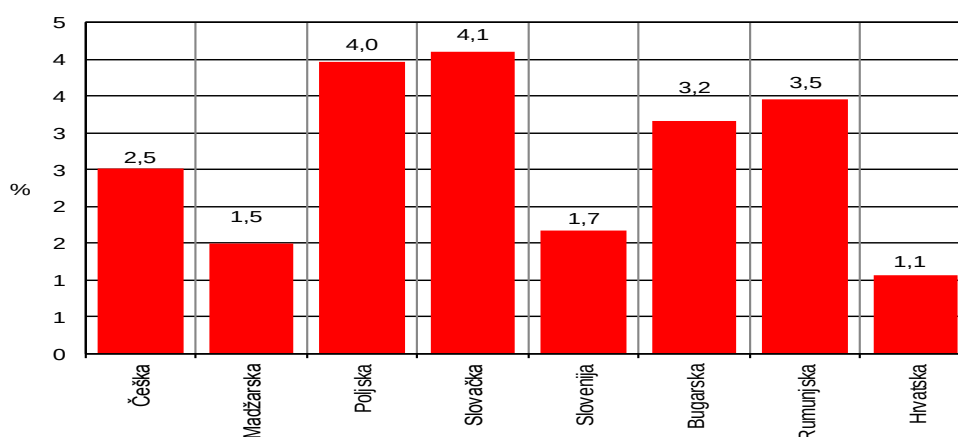
Izvor: HNB – standardni prezentacijski format²³

²³ <http://www.hnb.hr/publikac/prezent/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf>

Udio deficita u BDP-u u Hrvatskoj smanjen je za 1,9 postotnih bodova, što je primarno rezultat snažnijeg rasta proračunskih prihoda (udio prihoda u BDP-u povećan za 1,9 postotnih bodova), od smanjenja proračunskih rashoda (udio rashoda u BDP-u smanjen je za 0,9 postotnih bodova na 48,5 % BDP-a). Time Hrvatska odstupa od prosječnih kretanja u Europskoj uniji u kojoj se fiskalna konsolidacija prvenstveno temelji na smanjenju proračunskih rashoda (na godišnjoj je razini udio proračunskih prihoda u BDP-u smanjen za 0,5 postotnih bodova uz istodobno smanjenje udjela proračunskih rashoda za jedan postotni bod).

Nastavak rasta udjela javnog duga u BDP-u posljedica je njegove visoke razine pri još uvijek suzdržanom gospodarskom rastu kao i izdašnjeg korištenja jeftinog zaduživanja zemalja pri povijesno niskim kamatnim stopama. Stoga razinu duga nižu od Maastrichtom dozvoljenih 60 % BDP-a bilježi tek 11 zemalja Europske unije pri čemu razinu višu od 100 % BDP-a trenutno bilježe Irska, Belgija, Cipar, Portugal, Italija i Grčka. U Hrvatskoj je udio javnog duga u BDP-u u drugom kvartalu ove godine iznosio 85,7 % BDP-a čime se smjestila na sedamnaesto mjesto u Europskoj uniji, blizu europskog prosjeka, ali sa znatno nepovoljnijom situacijom nego u sličnim zemljama (posebno u odnosu na Bugarsku, Rumunjsku, Češku, Poljsku i Slovačku).

Grafikon 2. Stopa promjene realnog BDP-a u tranzitnim zemljama

Izvor: HNB – standardni prezentacijski format²⁴

²⁴ <http://www.hnb.hr/publikac/prezent/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf>

5.2. Veličina tržišta

Veličina domaćeg tržišta i brzina rasta određene ekonomije imaju značajno pozitivne učinke na visinu FDI priljeva. Potencijalni investitori analiziraju veličinu i kupovnu snagu tržišta zemlje u koje ulažu, a posebice se razmatra brzina rasta BDP-a. Značajno je naglasiti da su investitorima zanimljivije zemlje članica ili one pred ulaskom u neku integraciju tako da i mala područja mogu postati dio velike ekonomije. Gledajući, Hrvatska ima relativno malo tržište i stoga nije pogodna multinacionalnim kompanijama za formiranje pogona za lokalno tržište. Dobar dio multinacionalnih kompanija hrvatsko tržište opskrbljuje iz pogona smještenih u većim tranzicijskim zemljama. Hrvatsko je tržište premalo i trenutno opterećeno trgovinskim barijerama koje predstavljaju značajnu smetnju većem brojem ulaganja. Značajnu prijetnju većem broju ulaganja predstavljaju trgovinske barijere. Članstvom u EU, Hrvatska će dobiti na značaju, ukidanjem trgovinskih barijera, slobodnom trgovinom, odličnim geopolitičkim položajem, prirodnim resursima, infrastrukturom i povezanošću, obzirom da se nalazi na sjecištu: mediteranskog, panonskog i dinarskog teritorija, spaja istočnu i zapadnu Europu.

5.3. Infrastruktura

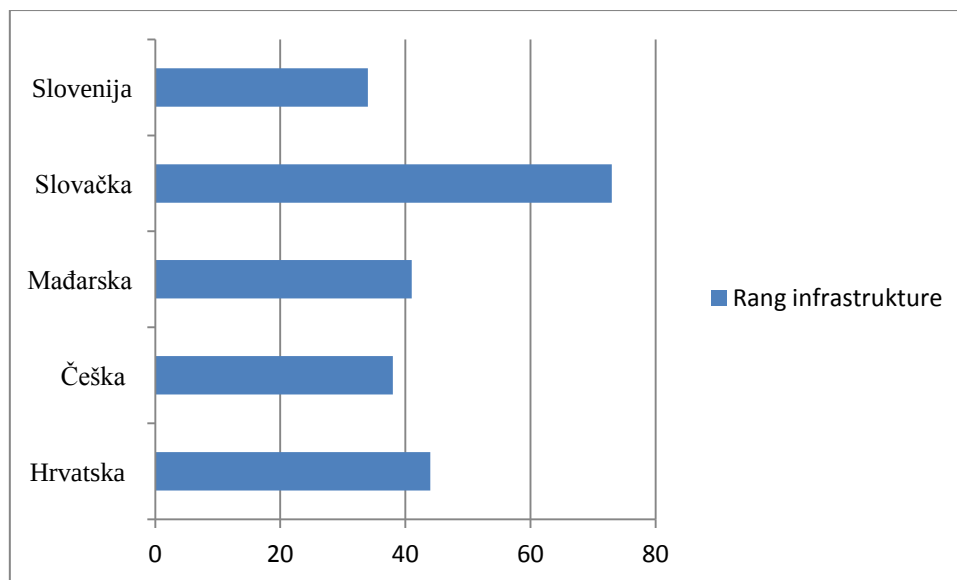
Jedna od prednosti hrvatskog gospodarstva predstavlja izgradnja infrastrukture, izvrsnom povezanošću istočne i zapadne te južne i sjeverne Hrvatske. Kvaliteta infrastruktura je jedan od preduvjeta privlačenja FDI. Strani ulagači ističu važnost dostupnosti kvalitetne infrastrukture, osobito električne energije, vodovodne mreže, transportne mreže i telekomunikacija. U Hrvatskoj se pod razvoj infrastrukture smatraju autoceste, te su jedan od mnogih dijelova infrastrukture. Potrebna su ulaganja u zračni prijevoz robe, investicije u željeznice još nisu postigla zadovoljavajuću razinu nužnu za normalno funkcioniranje ekonomskih subjekata, iznimno je loša lučka infrastruktura, dok je zadovoljavajuće ocijenjena cestovna infrastruktura i opskrba električnom energijom.

Tablica 1. Kvaliteta infrastrukture u Republici Hrvatskoj

Opis	Ocjena (1-7)	Rang (od 142 države)
Ukupna kvaliteta infrastrukture	4,9	44
Kvaliteta cesta	5,6	17
Kvaliteta željezničkih pravaca	2,9	58
Kvaliteta lučke infrastrukture	4,6	51
Kvaliteta zračnog transporta	4,2	76
Kvaliteta opskrbe električnom energijom	78,9	89
Fiksna telefonija	5,7	40
Mobilna telefonija	115,5	66
Broj aktivnih telefonskih linija na 100 stanovnika	36,8	30

Izvor: Autor prema podacima WFF Global Competitiveness Report 2014²⁵

Grafikon 3. Pokazatelji razvijenosti infrastrukture u Hrvatskoj i zemljama u razvoju

Izvor: Autor prema podacima WFF Global Competitiveness Report 2014²⁶

²⁵ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

²⁶ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

Možemo vidjeti iz priloženog kako Slovačka, po rangiranju, ima najrazvijeniju infrastrukturu, Hrvatska je iznad prosjeka, dok Češka ima nešto slabiju infrastrukturu.

5.3.Porezni sustav – visina poreznog opterećenja

Stabilnost poreznog sustava, porezne politike, kamatnih stopa, predvidivost porezne politike stvara sigurnost kod stranih ulagača, dok se niskim poreznim opterećenjem država može služiti kao politikom privlačenja stranih direktnih investicija. Visine poreznih stopa u Hrvatskoj konkurentne su onima u usporedivim tranzicijskim zemljama, izuzev porez na dodanu vrijednost koji je sa 25% jedan od najviših u Europi. Međutim, postoji jedna snižena stopa od 10% za jestiva ulja i masti, bijeli šećer, dječju hranu i prerađenu hranu na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu te na isporuku vode, te nulta stope koja vrijedi do ulaska u Europsku Uniju.

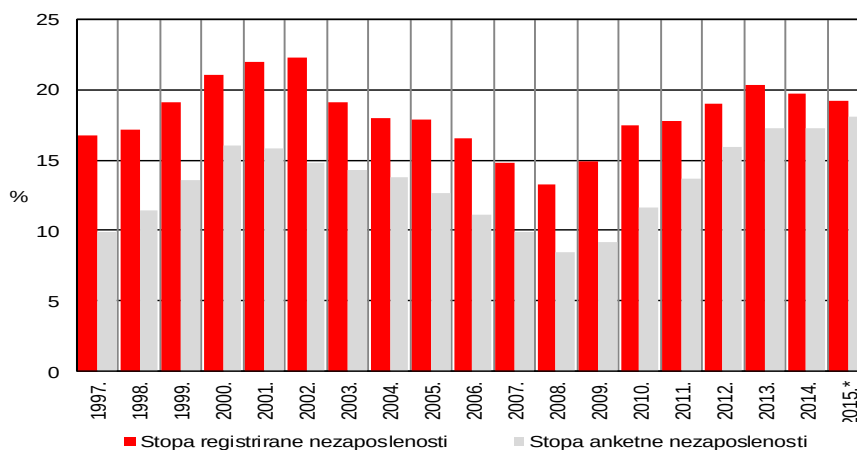
Važan element u usporedbi poreza u EU i Hrvatskoj je i struktura poreza. Struktura ukupnih poreznih prihoda u Hrvatskoj značajnije se razlikuje od prosjeka EU-27 i nešto manje od EU-12. Svugdje dominiraju doprinosi, ali je u Hrvatskoj i EU-12 snažnije izraženo oporezivanje dohotka. U hrvatskom poreznom sustavu prevladavaju PDV i doprinosi, dok porez na dohodak i dobit nema znatniju ulogu u punjenju proračuna. Porezna struktura bitno odstupa od one u EU. Hrvatski su građani u odnosu na građane EU znatno opterećeniji PDV-om, u sličnom omjeru porezom na dobit, trošarinama i doprinosima, a manje porezima na dohodak i imovinu.

5.4.Zaposlenost

Zaposlenost proizvodnih faktora, i njihova proizvodnost, jedan su od osnovnih ciljeva ekonomske politike. Radni kontingent Republike Hrvatske (od 15 do 65) čini oko 2/3 stanovništva. Od toga broja potrebno je odbiti radno nesposobne i djecu, učenike i studente. Kada zbrojimo i oduzmemo, pribrojimo stopu nezaposlenosti, radni kontingent u Hrvatskoj čini 1/3 stanovništva. Prosječan kontingent u EU iznosi 65%, dok se u razvijenim zemljama taj broj kreće od 70-80% (Danska 78%). U Hrvatskoj je radni kontingent 2008. iznosio 57,8%, da bi 2009. pao na 56,8%. Mali radni kontingent nije posljedica financijske krize, već

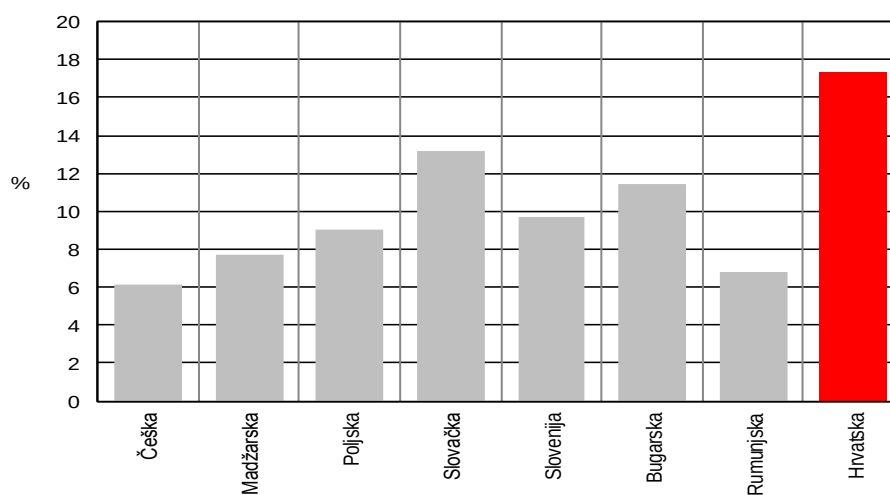
neadekvatne ekonomske politike. Nezaposlenost i mali radni kontingent bilježe se kao deficit, financijski trošak države, tj. financiranje troškova države rezultira visokom stopom nezaposlenosti.

Grafikon 4. Stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj

Izvor: HNB – standardni prezentacijski format²⁷

Grafikon 5. Stopa nezaposlenosti u tranzitnim zemljama

Izvor: HNB – standardni prezentacijski format²⁸

²⁷ www.hnb.hr/publikac/prezent/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf

²⁸ www.hnb.hr/publikac/prezent/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf

5.5. Konkurentnost

Konkurentnost je nužan uvjet kako bi se privukle inozemne direktne investicije, a jedan od najvažnijih uvjeta je stvaranje povoljnog okruženja, zdrave okoline koja će odasati optimizmom i sigurnošću za investitore, koja će biti temelj za rast produktivnosti, zaposlenost i kvalitetu života. Hrvatska je za razliku od ostalih tranzicijskih zemalja najvišu stopu razvoja ostvarila u području infrastrukture, osnovnog obrazovanja i zdravstva, dok su manje razvijena područja poput tehnološkog razvoja, makroekonomske stabilnosti, te visokog obrazovanja. Područja nad kojima visi upitnik, koja najviše zabrinjavaju su efikasnost tržišta rada i robe, te veličina tržišta.

Tablica 2. Faktori konkurentnosti

Faktor/Država	Hrvatska	Češka	Mađarska	Slovačka	Slovenija
Osnovni uvjeti	4.7	5.0	4.7	4.6	4.9
Institucije	3.6	3.8	3.7	3.3	3.8
Infrastruktura	4.7	4.7	4.6	4.2	4.9
Makroekonomsko okruženje	4.4	5.4	4.8	5.2	4.3
Zdravstveno i osnovno obrazovanje	5.9	6.2	5.8	5.5	6.5
Poticatelji učinkovitosti	4.1	4.6	4.3	4.3	4.2
Visoko obrazovanje	4.7	5.0	4.7	4.6	5.3
Efikasnost tržišta roba	4.1	4.5	4.4	4.4	4.4
Efikasnost tržišta rada	3.9	4.3	4.2	3.9	3.9
Razvijenost financijskog sektora	3.9	4.5	3.9	4.5	2.9
Tehnološki razvoj	4.6	5.0	4.4	4.4	5.0
Veličina tržišta	3.6	4.5	4.3	4.0	3.5
Inovacija i poslovna sofisticiranost	3.5	4.1	3.6	3.6	3.9

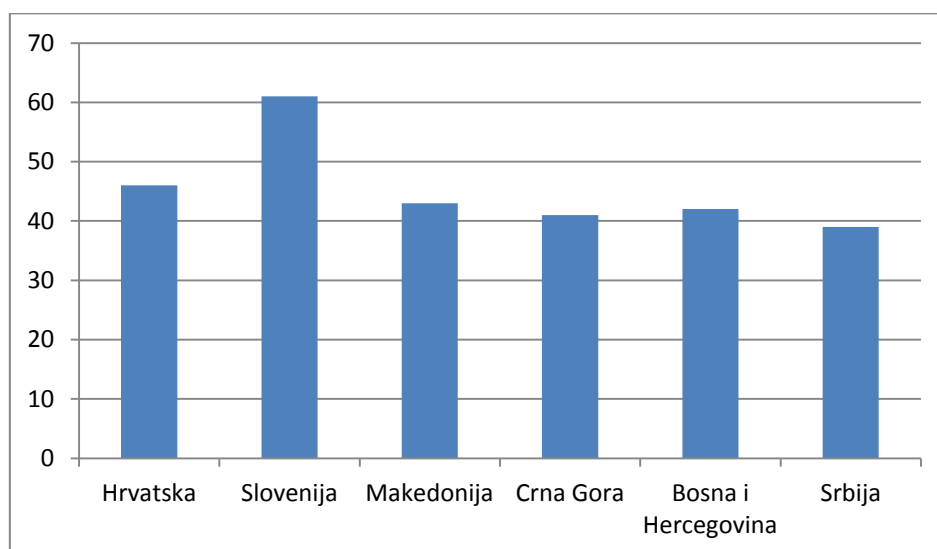
Poslovna sofisticiranost	3.8	4.5	3.8	3.6	4.1
Inovacija	3.1	3.7	3.5	3.2	3.6
Ukupna ocjena					

Izvor: Autor prema podacima WFF Global Competitiveness Report 2014²⁹

5.6. Korupcija

Indeks percepcije korupcije rezultat je istraživanja koje provodi Transparency International. Vrijednosti tog indeksa potvrđuju korupciju kao značajan problem u funkcioniranju hrvatskog gospodarstva. Hrvatska je za 2012. godinu prema Indeksu percepcije korupcije Transparency International-a na ljestvici od 0 (potpuna korupcija) do 100 (bez korupcije) ocijenjena s 46 boda, čime je rangirana na 62. mjesto, u odnosu na 176 zemalja koliko sudjeluje u istraživanju. Najbolji rezultat zemalja u okruženju ima Slovenija s 61 bodom (37. mjesto na rang ljestvici), a nepovoljniju razinu indeksa percepcije korupcije od Hrvatske ima Makedonija (43 bodova, 69. mjesto), Bosna i Hercegovina (42 boda, 72. mjesto), Crna Gora (41 bod, 75. mjesto) i Srbija (39 bodova, 75. mjesto).

Grafikon 6. Prikaz indeksa korupcije u Republici Hrvatskoj i susjednim zemljama

Izvor: Autor prema podacima iz HNB³⁰

²⁹ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

³⁰ <http://www.hnb.hr/publikac/hpublikac.htm>

Činjenica da se Hrvatska godinama nalazi u grupi zemalja s izraženom razinom korupcije (ispod 50 bodova) ukazuje na nedovoljno djelotvorno bavljenje tim problemom. Iako se korupcija najčešće povezuje s javnim sektorom, istraživanje o izloženosti poslovnog sektora korupciji i kriminalu u Hrvatskoj ukazuje na značajnu prisutnost korupcije među predstavnicima privatnog sektora. Korupcija između predstavnika privatnog sektora odvija se kroz davanje poklona, protu usluge ili dodatnog novca (povrh redovnih troškova) kako bi se osigurala neka poslovna transakcija. Prisutnost korupcije unutar poslovnog sektora računa se kao broj poslovnih subjekata koji su dali novac, poklon ili protu uslugu povrh uobičajenog troška barem jednom u posljednjih dvanaest mjeseci nekoj osobi koja radi u bilo kojem svojstvu u privatnom poslovnom subjektu (uključivo podmićivanje posredstvom treće osobe).

Rezultati istraživanja ukazuju da je prisutnost korupcije u Hrvatskoj najviša u malim poduzećima (8,5%), u mikro poduzećima iznosi 4,6%, a najniža stopa (2,6%) zabilježena je u srednjim i velikim poduzećima. Prosječna prisutnost korupcije unutar poslovnog sektora u Hrvatskoj iznosi 5,1%, i viša je u odnosu na prosječnu razinu zemalja Zapadnog Balkana (4%). Prema djelatnostima, najučestaliji slučajevi korupcije u privatnom sektoru u Hrvatskoj prisutni su u građevinarstvu (8,8%), te prerađivačkoj industriji i opskrbi električnom energijom, plinom i vodom (5%)³¹

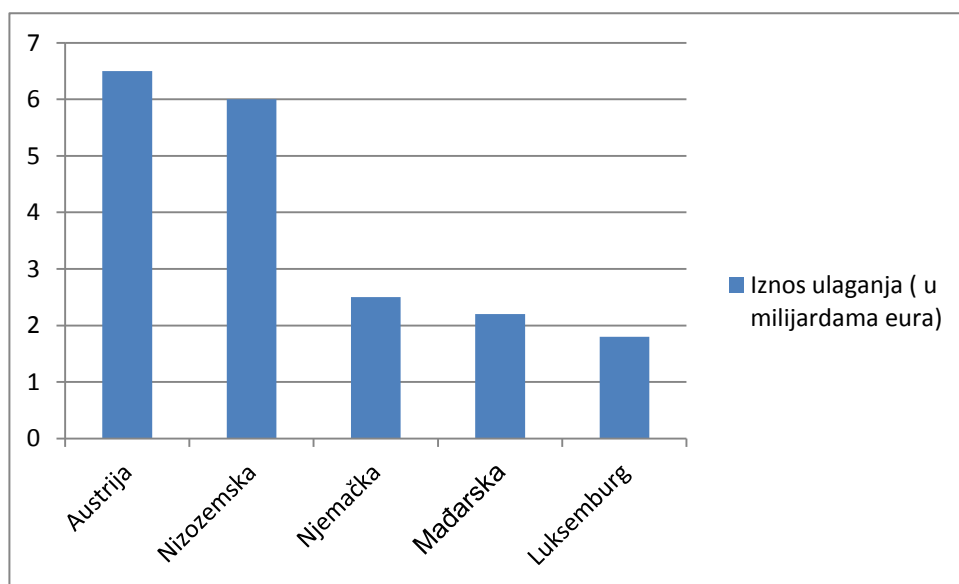
5.8. Izravna strana ulaganja u Hrvatskoj

Najnoviji podaci Hrvatske narodne banke o kretanju izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku pokazuju da je u prvom tromjesečju 2015. godine došlo do značajnijeg rasta ulaganja. Ako tome pridodamo i porast ulaganja u 2014. prema 2013. godini, primjećuju se određeni pozitivni pomaci i povećanje obujma izravnih stranih ulaganja u RH.

³¹CEPOR; Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzećima u Hrvatskoj u 2014. Godini; dostupno na: http://www.cepor.hr/Izvjesce%20o%20malim%20i%20srednjim%20poduzecima%202013_CEPOR.pdf

Prema podacima HNB, u prvom tromjesečju 2015. godine ukupno je uloženo 393,4 milijuna eura, što je 112,5 milijuna eura više nego u istom razdoblju 2014. (kada je uloženo 280,9 mil. eura). Najznačajniji ulagači u RH su Nizozemska (145,5 mil. eura), Austrija (80,4 mil. eura), Italija (36,7 mil. eura), Irska (27,1 mil. eura) te Njemačka (24,4 mil. eura). Najviše je uloženo u financijsko posredovanje (205 mil. eura), proizvodnju kemikalija i kemijskih proizvoda (61,9 mil. eura), poslovanje nekretninama (43,6 mil. eura), proizvodnju koksa i naftnih derivata (28,4 mil. eura) te u poštu i telekomunikacije (16,2 mil. eura). U 2014. godini, inozemna izravna ulaganja iznosila su 2,89 mlrd. eura, što je gotovo četverostruko više od 2013., kada je u RH uloženo 766,1 mil. eura, međutim, treba uzeti u obzir da se od tog iznosa 1,5 mlrd. eura odnosi na kružna izravna ulaganja. U prošloj se godini najviše ulagalo iz Nizozemske (2.4 mlrd. eura, u vezi s kružnim ulaganjima), Švicarske (513 mil. eura), Austrije (407 mil. eura), Rusije (69,2 mil. eura) i Luksemburga (58,7 mil. eura). Od 1993. do 1. tromjesječja 2015. u Hrvatsku je ukupno uloženo 29,8 milijardi eura, i to najviše iz Austrije (6,5 mlrd. eura), Nizozemske (6 mlrd. eura), Njemačke (2,5 mlrd. eura), Mađarske (2,2 mlrd. eura), i Luksemburga (1,8 mlrd. eura).³²

Grafikon 7. Iznos ulaganja po zemljama

Izvor: Autor prema podacima iz HNB³³

³² <http://www.hnb.hr/publikac/hpublikac.html>

³³ <http://www.hnb.hr/publikac/hpublikac.html>

Grafikon 8. Inozemna izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj po godinama

Izvor: Prema podacima iz HNB ³⁴

Unatoč određenim pozitivnim promjenama, posebice u zakonodavnom smislu (segment poticanja ulaganja, novi zakonodavni okvir u području graditeljstva i prostornog uređenja), potrebno je uložiti dodatne napore za poboljšanje sveukupne poslovne klime, ne samo za strane, već i za domaće ulagače.

Stabilnost i predvidivost poslovnog okruženja jedne su od najvažnijih stavki ulagačima pri donošenju odluke o ulaganju u neku zemlju, stoga je izuzetno važno ustaliti zakonodavni okvir koji regulira poslovanje, počevši od porezne politike, sve do pravne sigurnosti, koje su bitne pri stvaranju konkurentnih obilježja svakoga gospodarstva i jedan od preduvjeta za usmjerenje prema rastu i većem zapošljavanju. Visoka regulativna i administrativna opterećenja samim poduzetnicima svakodnevno predstavljaju znatne prepreke. Svi daljnji naponi trebali bi biti usmjereni na stvaranje poslovne klime koja će poticajno djelovati na domaće poduzetnike pa će se time stvoriti i uvjeti za jači angažman inozemnih poduzetnika te ulaganja u RH.

³⁴ <http://www.hnb.hr/publikac/hpublikac.html>

Ohrabrujuće je da se, unatoč skromnim iznosima stranih ulaganja u posljednjih nekoliko godina, bilježi porast ulaganja tvrtki, ne samo u turizam, već i u proizvodni sektor (metaloprerađivački, prehrambeni i farmaceutski sektor). Posljednjih godina, uz pokretanje već poznatih projekata, poput IKEA-e, primjećuje se trend ulaganja postojećih stranih ulagača u proširenja proizvodnih pogona, poput Calzedonije, Saint Jean Industries, otvaranja novih ureda R&D centra u Zagrebu. Yazaki Europe Limited d. o. o., zatim ulaganje Wollsdorfa, CWS Bocoa i Press Glassa itd. Nadalje, tu su ulaganja i domaćih velikih tvrtki poput Atlantic Grupe, Plive, AD Plastica te JGL,

Hrvatska pokušava privući strane investicije pa se u tom smislu osnivaju razna tijela, radne grupe i agencije. Iako su uspjesi takvih nastojanja u razvojnog smislu ograničeni, Hrvatska, za sada, u bitnom ne mijenja politiku privlačenja stranog kapitala.

Hrvatska je, uvažavajući njezine proporcije, u odnosu na ostale tranzicijske zemlje privukla zadovoljavajuću veličinu stranih zemalja, ali je većina kapitala investirana u preuzimanja vlasničkih udjela putem privatizacije, čiji prihodi su se trošili za popunjavanje proračunskih troškova. U najvećoj mjeri izostale su greenfield investicije koje bi imale pozitivan učinak na rast i razvoj gospodarstva. Dosadašnje izravne strane investicije uglavnom su se odnosile na preuzimanja vlasničkih udjela putem privatizacije, dok su se prihodi od prodaje trošili u svrhe zatvaranja proračunskih deficita.

Inozemna izravna strana ulaganja mogu pozitivno utjecati na rast konkurentnosti, promjenu komparativnih prednosti od grupa proizvoda s manjom, prema grupi proizvoda s većom dodanom vrijednosti, te na razinu specijalizacije gospodarstva kod zemalja primateljica. U Hrvatskoj su izostala ulaganja u proizvodne djelatnosti, koje su namijenjene izvozu. Sektori koji su zaprimili najveći broj stranih ulaganja su sektori nekretnina, vlasnička ulaganja u nekretnine, ostale poslovne djelatnosti, financijsko posredovanje i trgovina na veliko i malo. Navedeni sektori ne dovode do povećanja konkurentnosti i do povećanja izvoza.

Budući da su u Hrvatskoj plaće više nego u susjednim zemljama te da Hrvatska nije zemlja niskih troškova rada, ne može se računati na troškovnu konkurentnost. Hrvatska mora nastojati privući ulaganja iz sektora s visokom dodanom vrijednosti gdje su troškovi rada manje važni od stručnih vještina, znanja i kvalitete ljudskih potencijala države. Hrvatska treba proaktivnu politiku u privlačenju izravnih inozemnih ulaganja zbog mogućnosti konkurencije ostalim državama za ovu vrstu kvalitetnih ulaganja. To zahtijeva razvoj infrastrukture prema

međunarodnim standardima, povoljnu stopu poreza na dobit, pozitivnu Vladinu politiku prema stranim ulaganjima, akademske institucije fokusirane na industriju te svijest i spremnost na usvajanje novih tehnologija i ispunjavanje inovativnih zahtjeva međunarodnih korporacija. Iznad svega, to zahtijeva institucionalni razvoj, odnosno uspostavljanje povoljne institucionalne i investicijske klime.

Dosadašnja iskustva se nisu pokazala izuzetno pozitivnima zbog postojećeg načina i strukture ulaganja. Naime, sredstva uložena u zemlju dovela su do podržavanja procesa privatizacije koji nije urodio pozitivnim učincima nego se u pravilu svodio na monopolizaciju na tržištima i racionalizaciju radnih mjesta, dakle smanjenje radnih mjesta. Jedan od primjera je INA d.d., koja je prodajom većinskog vlasništva, odnosno izravnim stranim ulaganjem, usmjerila primljena sredstva u racionalizaciju trenutne financijske situacije, a nikako u povećanje konkurentnosti, izvoza, poslovanja i slično. Sve se svodilo na prodaju postojećih udjela, bez ulaganja u tehnologiju što bi dovelo do povećanja konkurentnosti.

Obzirom da velika većina izravnih stranih investicija dolazi iz zemalja EU-a, za očekivati je da će članstvo Hrvatske u Uniji pozitivno djelovati na investitore. To također pokazuje kako se nastojanja nositelja vlasti u Hrvatskoj za privlačenje stranih investicija trebaju koncentrirati na zemlje EU, jer članstvo u EU bi trebalo privući investicije, međutim, za sada su investicije na niskom stupnju ostvarenja. Za privlačenje investitora iz zemalja EU-a potrebno je stvoriti predvidivo investicijsko okruženje u kojemu će korupcija biti svedena na minimum.

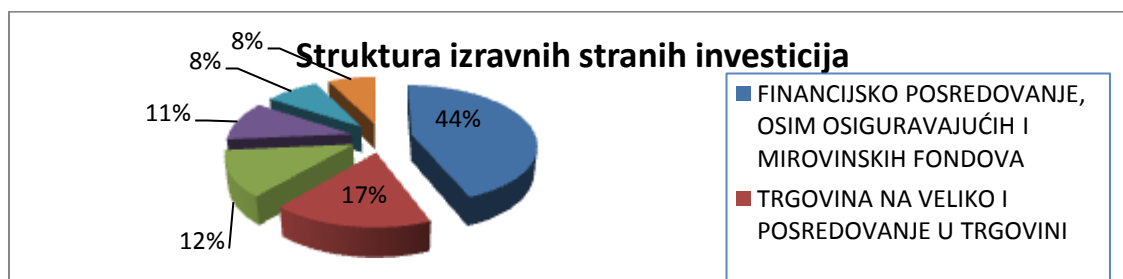
U Republici Hrvatskoj potrebno je promijeniti investicijsku klimu ne bi li se privukli strani, ali i domaći investitori, koji bi bili spremni investirati u druge mogućnosti osim spomenute privatizacije i kod kojih bi investicija imala razvojne učinke. Hrvatska nema adekvatnu ekonomsku politiku privlačenja stranih investicija, odnosno strategiju kojom bi privukla nova sredstva. Postoji čitav niz institucionalnih i političkih zapreka: nedjelotvornost sudstva, relativiziranje obligacijskih odnosa i nedjelotvornost službi za utvrđivanje vlasničkih odnosa. Stalne promjene zakonodavnog okvira ne djeluju poticajno na strano ulagače, a oni traže poticajno i stabilno okruženje čije je najbitnije obilježje – predvidivost. Treba naglasiti i druge učinke koji negativno djeluju: visok trošak radne snage po jedinici, komplicirana procedura za pokretanje biznisa i percipiran visok stupanj korupcije što negativno utječu privlačenju kvalitetnih ulaganja. Stoga se može zaključiti kako politika osnivanja agencija i ministarstva za privlačenje investicija neće biti učinkovita dok god se u Hrvatskoj ne

promijeni investicijska klima. Potrebno je napraviti zakonodavnu i institucionalnu politiku sigurnu i predvidivu za ulaganje. Strana izravna ulaganja jesu ulaganja u kojima se sredstva i kapital inozemnih objekata ulaže u poduzeće zemlje domaćina. Ovisno o načinima ulaganja razlikuju se inozemne strane investicije, portfolio ulaganja i ostala ulaganja. Prema preliminarnim podacima HNB-a izravna inozemna ulaganja u Republiku Hrvatsku iznosila su u 2009. godini 1,9 milijardi eura što je 55,3% manje u odnosu na 2008. godinu čime je prekinut četverogodišnji trend rasta ulaganja iz inozemstva. U prvoj polovici 2009. godini zamjetan je značajan pad inozemnih ulaganja. S obzirom na trenutne globalne uvjete i nepovjerenje ulagača prema rizičnijim tržištima smanjenje ulaganja bilo je i očekivano. No, prema kraju godine to se mijenja, pa su na kraju godine strana ulaganja iznosila 1,9 milijardi eura, što predstavlja porast od samo 176,0 milijuna eura u odnosu na stanje krajem rujna 2009. godine. Ukupna inozemna izravna strana ulaganja u Republiku Hrvatsku u razdoblju od 1993. do kraja 2009. godine iznose cca 23,8 milijardi eura, s time da su ta ulaganja kretala od nekoliko milijuna eura do rekordnih 4,19 milijardi eura u 2008. godini. Interes stranih investitora ovisit će o brzini provođenja strukturnih reformi.

5.9. Struktura inozemnih izravnih ulaganja u Hrvatskoj

Da bi se objasnio utjecaj inozemnih izravnih ulaganja na izvoznu komponentu domaće ekonomije, nužno je dati pregled strukture ulaganja i njegov vremenski tok. Konzistentna statistika za Republiku Hrvatsku vodi se od 1993. godine, a za njezino sastavljanje zadužena je Hrvatska narodna banka. Inozemna izravna ulaganja dijele se na vlasnička ulaganja (ulaganja u temeljni kapital poduzeća), zadržane zarade (dobit namijenjena reinvestiranju) i ostala ulaganja.

Grafikon 9. Struktura izravnih stranih ulaganja

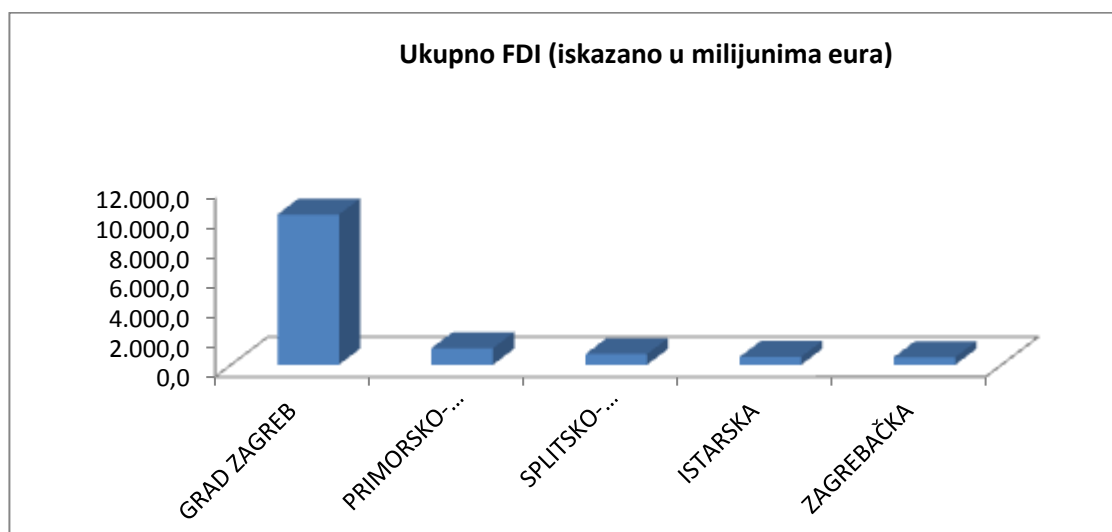
Izvor: Strategija poticanja investiranja u RH za razdoblje 2014-2020.³⁵

³⁵ www.mingo.hr

Najviše se ulagalo u financijsko posredovanje (7,5 mlrd. eura), trgovinu na veliko (2,5 mlrd. eura), poslovanje nekretninama (2,4 mlrd. eura).

Struktura sektora u koji se investiralo nedvojbeno je utjecala na izvozni potencijal RH kao zemlje primatelja izravnih stranih investicija. Budući da je hrvatsko gospodarstvo primalo izravne strane investicije uglavnom u uslužni sektor, a ne u proizvodnju namijenjenu izvozu, izostao je učinak na izvoz.

Grafikon 10. Ukupno FDI po županijama

Izvor: Strategija poticanja investiranja u RH za razdoblje 2014-2020.³⁶

Kada je riječ o regionalnoj raspodjeli izravnih stranih investicija, pet županija koje su privukle najviše izravnih stranih investicija u razdoblju od 2005. do 2013. godine bile su Grad Zagreb, Primorsko-goranska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Istarska i Zagrebačka županija. U Gradu Zagrebu ostvareno je čak 69% svih izravnih stranih investicija u Republici Hrvatskoj. Slične vrijednosti vidimo i kod greenfield investicija u istom razdoblju. Najviše ih je privukao grad Zagreb 65,5%, potom Primorsko-goranska županija 10,5%, Zagrebačka 6,5%, Istarska 3,1% i Dubrovačko-neretvanska županija 2,7% od ukupno svih greenfield investicija u Republici Hrvatskoj.

³⁶ www.mingo.hr

6. POTICAJNA ULAGANJA, POTICAJNE MJERE I POTPORE SUKLADNO ZAKONU O POTICANJU ULAGANJA

U Hrvatskoj je osnovana Agencija za promicanje izvoza i ulaganja koja je u prvih šest mjeseci 2006. godine pomogla pri pokretanju devet investicijskih projekata čija ukupna vrijednost nadmašuje 260 milijuna eura. Njezina je glavna zadaća izgradnja pozitivne slike Hrvatske kao potencijalnog ulagačkog odredišta u zemlji i inozemstvu, predstavljanju raznih mogućnosti za ulaganja, pružanje usluga potencijalnim investitorima pri realizaciji ulagačkih projekata i sl. Zakon o poticanju ulaganja uređuje poticanje ulaganja domaćih i stranih pravnih i fizičkih osoba, koje obavljaju gospodarsku djelatnost i sudjeluju u prometu roba i usluga, a u cilju poticanja gospodarskog rasta, razvitka i ostvarenja gospodarske politike Republike Hrvatske, njezinog uključivanja u tokove međunarodne razmjene i jačanja konkurentne sposobnosti hrvatskog gospodarstva. Poticanje ulaganja u smislu ovoga Zakona predstavlja sustav poticajnih mjera za ulaganje u gospodarske aktivnosti na području Republike Hrvatske i otvaranje novih radnih mjesta povezanih s tim ulaganjima.

Od 2007. godine na snazi je Zakon o poticanju ulaganja kojim se uređuje poticanje ulaganja domaćih i stranih pravnih ili fizičkih osoba, koje obavljaju gospodarsku djelatnost i sudjeluju u prometu roba ili usluga, a u cilju poticanja gospodarskog rasta, razvitka i ostvarenja gospodarske politike Republike Hrvatske, njezinog uključivanja u tokove međunarodne razmjene i jačanja konkurentne sposobnosti hrvatskog gospodarstva.

Poticajne mjere uređene ovim Zakonom odnose se na projekte ulaganja u:

- proizvodno – prerađivačke gospodarske aktivnosti
- razvojno-inovacijskim aktivnostima
- aktivnosti poslovne podrške
- aktivnostima usluga visoke dodane vrijednosti

Poticajne mjere odnose se na projekte ulaganja kojima se osigurava ekološki sigurna gospodarska aktivnost i jedan ili više slijedećih ciljeva:

- unos nove opreme i suvremenih tehnologija
- veća zaposlenost i izobrazba zaposlenika
- razvoj proizvoda i usluga više dodane vrijednosti

- povećanje poduzetničke konkurentnosti
- ravnomjerni regionalni razvoj Republike Hrvatske

Poticajne mjere jesu:

1. poticaji za mikropoduzetnike,
2. porezni poticaji,
3. carinski poticaji,
4. poticaji za opravdane troškove novih radnih mjesta povezanih s investicijskim projektom,
5. poticaji za opravdane troškove usavršavanja povezanih s investicijskim projektom,
6. poticajne mjere za:
 - A. razvojno-inovacijske aktivnosti – koje utječu na modernizaciju i unapređenje:
 - proizvoda
 - proizvodnih procesa
 - proizvodnih serija
 - proizvodnih tehnologija
 - B. aktivnosti poslovne podrške i
 1. centri za odnose sa kupcima
 2. centri izdvojenih poslovnih aktivnosti
 3. logistički i distribucijski centri
 4. centri za razvoj informacijsko-komunikacijskih sustava i softvera
 - C. aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti,
7. poticajne mjere za kapitalne troškove investicijskog projekta,
8. poticajne mjere za radno intenzivne investicijske projekte.³⁷

³⁷ Zakon.hr; dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%C4%91enju-investicijskog-okru%C5%BEenja>

Ekonomске mjere koje zemlje koriste pri privlačenju FDI:

1. fiskalne
2. financijske
3. ostale poticaje

6.1. Fiskalni poticaji

Fiskalni poticaji jesu mjere vlada zemalja u razvoju kojim pokušavaju potaknuti strane investitore da ulažu u njihove zemlje. Smanjivanje poreza na dobit za pothvate inozemnih ulaganja, porezni poček, izbjegavanje dvostrukog oporezivanja samo su neki od fiskalnih poticaja. Smanjivanje poreza na dobit odnosi se na: odgode plaćanja poreza na dobit na određeno vrijeme, donošenje sporazuma o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, omogućavanje ubrzane amortizacije, omogućavanje poreznih odbitaka za investiranje i reinvestiranje u obliku FDI-a; omogućavanje odbitaka od porezne osnovice za udio domaćih sirovina u proizvodnji, omogućavanje izuzeća od plaćanja uvoznih carina na kapitalnu opremu, strojeve i sirovine, omogućavanje izuzeća od plaćanja izvoznih carina, povrata uvoznih carina.

U fiskalne poticaje, prema Zakonu o poticanju ulaganja u fiskalne poticaje ubrajamo porezne i carinske poticaje. Porezni poticaji umanjuju stope poreza na dobit u ovisnosti o visini troškova ulaganja i broju otvorenih radnih mjesta.

Porezni poticaji:

- Za investicije u visini protuvrijednosti kuna do 1 milijun eura, nositelju poticajnih mjera, stopa poreza na dobit umanjuje se za 50% od propisane stope poreza na dobit u razdoblju do 10 godina od godine početka investicije uz uvjet otvaranja najmanje pet novih radnih mjesta povezanih s investicijom
- Za investicije u visini protuvrijednosti kuna od 1 do 3 milijuna eura, nositelju poticajnih mjera, stopa poreza na dobit umanjuje se za 75% od propisane stope poreza na dobit u razdoblju do 10 godina od godine početka investicije uz uvjet otvaranja najmanje 10 novih radnih mjesta povezanih s investicijom

- Za investicije u visini protuvrijednosti kuna preko 3 milijuna eura, nositelju poticajnih mjera, stopa poreza na dobit umanjuje se za 100% od propisane stope poreza na dobit u razdoblju do 10 godina od godine početka investicije uz uvjet otvaranja najmanje 15 novih radnih mjesta povezanih s investicijom³⁸

Carinski poticaji:

- Pri uvozu investicijske opreme/strojeva koji predstavljaju dio opravdanih troškova investicijskog projekta ne plaća se carina na robu iz poglavlja Carinske tarife 84.- 90. Zakona o carinskoj tarifi³⁹

6.2.Financijski poticaji

6.2.1. Potpora za opravdane troškove otvaranja novih radnih mjesta

Posebnu pozornost treba pridati poticanju zapošljavanja, odnosno otvaranju novih radnih mjesta, te stručnu izobrazbu ili usavršavanje zaposlenika. Radi se o potporama za otvaranje novih radnih mjesta.

Tablica 3. Potpora za opravdane troškove otvaranja novih radnih mjesta

Županijska stopa nezaposlenosti	Potpora za opravdane troškove otvaranja novih radnih mjesta
Do 10%	3000 eura
10%-20%	6000 eura
Iznad 20%	9000 eura

Izvor: Prema Zakonu o poticanju ulaganja

³⁸ Zakon.hr; dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%C4%91enju-investicijskog-okru%C5%BEenja>

³⁹ Zakon.hr; dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%C4%91enju-investicijskog-okru%C5%BEenja>

Iz tablice, možemo uočiti, da kada govorimo o poticajnim mjerama u vidu bespovratnih sredstava za otvaranje novih radnih mjesta u projektima ulaganja onda se ti poticaji kreću u iznosu od 3000-9000 eura po novo otvorenom radnom mjestu.

6.2.2. Potpora za opravdane troškova usavršavanja zaposlenika

Zakon prikazuje uvjete za ostvarenje potpora otvaranjem novih radnih mjesta, odnosno usavršavanjem zaposlenika. Zakon razlikuje dvije vrste usavršavanja, općeg i posebnog usavršavanja, te se poticaji dodjeljuju velikim i malim poduzetnicima koji ta usavršavanja pohađaju.

Tablica 4. Troškovi za usavršavanje zaposlenika

Vrsta usavršavanja	Veliki poduzetnici	Srednji i mali poduzetnici
Opće usavršavanje	60%	70% srednji poduzetnici 80% mali poduzetnici
Posebno usavršavanje	25%	35% srednji poduzetnici 45% mali poduzetnici

Izvor: Prema Zakonu o poticanju ulaganja⁴⁰

Poticajne mjere za osnivanje tehnološko razvojnih inovacijskih centara i strateških aktivnosti nisu postojale do 2007. godine. Ovaj koncept je kreiran s ciljem privlačenja multinacionalnih kompanija.

Za investicije u razvojno-inovacijske aktivnosti, aktivnosti poslovne podrške i aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti, dodatne poticajne mjere odobravat će se za sljedeće investicijske projekte:

- Razvojno inovacijske aktivnosti
- Aktivnosti poslovne podrške
- Aktivnosti usluga visoke dodane vrijednosti⁴¹

⁴⁰ Zakon.hr; dostupno na: www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%25C4%91enju-investicijskog-okru%25BEenja

6.2.3. Poticajne mjere za kapitalne troškove investicijskog projekta

Investicijski projekt za kojeg se odobravaju poticajne mjere za kapitalne troškove investicijskog projekta predstavlja investiciju u dugotrajnu imovinu nositelja poticajnih mjera u iznosu u protuvrijednosti kuna najmanje 5 milijuna eura uz uvjet otvaranja najmanje 50 novih radnih mjesta povezanih s investicijskim projektom, i to unutar razdoblja od tri godine nakon početka investicije.

Bespovratna novčana sredstva dodjeljuju se za:

- troškove izgradnje nove tvornice, industrijskog postrojenja ili ugostiteljsko-turističkog objekta
- troškove kupnje novih strojeva, odnosno proizvodne opreme⁴²

Tablica 5. Postotak bespovratnih novčanih sredstava za uloženi iznos

Bespovratna novčana potpora	Udio ulaganja	Maksimalni iznos
Do 10%	Strojevi, proizvodna oprema do 40% od ukupne vrijednosti ulaganja 50% od kupljenih strojeva	0,5 milijuna eura
Do 20%	Strojevi, proizvodna oprema do 40% od ukupne vrijednosti ulaganja 50% od kupljenih strojeva	1 milijun eura

Izvor: Prema Zakonu o poticanju ulaganja

Za privlačenje bespovratnih novčanih sredstava potrebno je ispuniti uvjet da udio ulaganja u strojevima, odnosno proizvodnoj opremi iznosi minimalno 40% od ukupnih ulaganja, a minimalno 50% od kupljenih strojeva, odnosno proizvodne opreme visoke tehnologije.

⁴¹ Zakon.hr; dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%C4%91enju-investicijskog-okru%C5%BEenja>

⁴² Zakon.hr; dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%C4%91enju-investicijskog-okru%C5%BEenja>

6.2.4. Poticajne mjere za radno intenzivne projekte

Investicijski projekt za kojeg se odobravaju poticajne mjere za radno intenzivne investicijske projekte predstavlja investiciju u dugotrajnu imovinu nositelja poticajnih mjera koja omogućuje otvaranja novih radnih mjesta unutar razdoblja od tri godine.

Tablica 6. Poticajne mjere za radno intenzivne projekte

Nova radna mjesta	Udio iznosa
100 novih radnih mjesta	25%
300 novih radnih mjesta	50%
500 novih radnih mjesta	100%

Izvor: Prema Zakonu o poticanju ulaganja⁴³

Nositelju poticajnih mjera koji realizira investicijski projekt odobrit će se povećanje potpore za troškove otvaranja novih radnih mjesta povezanih s investicijskim projektom.

⁴³ www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%27%91enju-investicijskog-okru%27%BEenja

7. POTICAJNE MJERE ZA PRIVLAČEJE INOZEMNIH IZRAVNIH ULAGANJA U SLOVENIJI, MAĐARSKOJ, ČEŠKOJ I SLOVAČKOJ

7.1. Slovenija

Vladin plan za privlačenje inozemnih investicija izrađen je krajem 2000. Strategija otvaranja državnog vlasništva za inozemna ulaganja, posebno u sektoru infrastrukture, u tvrtkama u vlasništvu slovenske kompanije za razvoj te u bankarskom sektoru. Posebna pozornost usmjerava se na uslužni sektor, te na ulaganje u industrijske parkove i ubrzanje reforma na tržištu rada i smanjenje troškove rada. Ciljna skupina, odnosno glavni segment se bazira na srednje i velike obiteljske tvrtke iz područja sjeverne Italije, Švicarske, Bavarske i Austrije. Osobita pozornost se posvećuje multinacionalnim kompanijama koje još nemaju centralu u regiji kao odskočnu dasku za EU, Ceftu i jugoistok Europe, te onima koje već posjeduju centrale na jednom od okolnih tržišta, a Slovenija im se čini prikladnom zemljom za osnivanje distribucijskih, logističkih, uslužnih ili drugih centara.

Slijedeći elementi ograničavaju unapređenje inozemnih ulaganja: nedostatak aktivne državne strategije u privlačenju inozemnih izravnih ulaganja, nizak profil Slovenije kao atraktivne destinacije, težak pristup zemljištu za industrijsku uporabu, nepostojanje financijskih poticajnih mjera te niska mobilnost radne snage. Slovenske mjere za poticanje nude se preko agencije za promociju ulaganja – TIPO.

7.2. Mađarska

Mađarske mjere podijeljene su u dvije kategorije: porezne poticaje te državne poticaje i financijske potpore ulagačima. Porezni poticaji smanjili su se u Mađarskoj u posljednjih deset godina zbog prilagodbe mađarskog zakonodavnog sustava zakonodavstvu EU. Porez na dobit iznosi 18 posto, a porez na dividende 20 posto. Porezni poticaji odnose se na olakšice u sferi poreza na dobit, regionalnih poreza, te na olakšice u području R&D. Tako se 50%-tna olakšica odobrava za ulaganja u iznosima od 40 milijuna i otvaranje najmanje 500 radnih mjesta, za zapošljavanje FDI poduzeća dobivaju 100%-tnu olakšicu na porez na dobit na razdoblju od deset godina. Nadalje, olakšice se dodjeljuju ovisno o regionalnom smještaju

poduzeća, pa se tako za ulaganje u područja za posebnom državnom skrbi od najmanje 12 mil. i 100 zaposlenih predviđa 100%-tno izuzeće od plaćanja poreza na dobit u razdoblju od deset godina. Državni poticaji i potpore ulagačima podijeljeni su u četiri grupe, i to: mjere koje podupiru gospodarski razvoj, mjere za razvoj malih i srednjih poduzeća, mjere koje potiču aktivno zapošljavanje te mjere za razvoj infrastrukture industrijskih parkova. Detaljno razrađeni kriteriji uključuju mjere kao što su sudjelovanje u pokrivanju do 20 posto troškova ulaganja, subvencioniranje srednjih i malih poduzetništva do 50 posto kamatne stope, subvencije za izobrazbu radne snage i druge potpore. Mađarski je program za poticanje ulaganja daleko opsežniji i složeniji od hrvatskog, češkog i slovačkog. Poticajne se mjere nude inozemnim ulagačima preko agencije za promociju ulaganja – ITDH.

7.3. Češka

U Češkoj se nude investicijski poticaji i novim ulagačima i onima koji već ulažu u zemlju, pomoću mjera središnje države i lokalnih vlasti, programa za malo i srednje poduzetništvo te specijalnih programa za pojedine regije i industrije. Zakon je od travnja 1998. godine predviđao poticajne mjere za ulaganja od najmanje 25 mil. USD. Već u prosincu iste godine tražena granica ulaganja smanjuje se na 10 mil. USD, a dodatni uvjeti definirani su do kraja svibnja 1999. godine. Navedene promjene pokazuju fleksibilnost češke vlade. Ulagachu se postavljaju slijedeći uvjeti: minimalna investicija od 10 mil. USD u razdoblju od tri godine (5 mil. USD za područja pod posebnom skrbi), najmanje 5 mil. USD mora biti financirano iz vlastitih ulagačevih izvora. Ulaganje mora biti izvršeno u proizvodni sektor, a 50 posto strojeva proizvodne linije mora biti visoke tehnologije. Ulaganje u strojeve mora iznositi najmanje 40 posto ukupnog ulaganja. Ulaganje mora biti izvršeno u novoosnovano poduzeće (greenfield) ili u postojeće poduzeće, no mora se pokrenuti nova proizvodna djelatnost (brownfield). Akvizicije postojećih poduzeća nisu predmetom poticajnih mjera. Same poticajne mjere sastoje se od olakšica poreza na dobit (10 godina na nove ulagače, 5 godina za ulagače koji već ulažu), bescarinskog uvoza investicijskih proizvodnih sredstava, subvencija za otvaranje novih radnih mjesta (6.000 USD po radnom mjestu) i izobrazbu zaposlenih (do 35 troškova troškova izobrazbe) te ustupanja zemljišta ili infrastrukture.

7.4. Slovačka

Slovačka u sklopu poticajnih mjera od travnja 1999. godine nudi olakšice vezane uz porez na dobit (50 posto u razdoblju od 5 godina), te carinske olakšice na uvoz visoke tehnologije. Zakon predviđa poticajne mjere za ulaganja najmanje od 5 mil. USD u razdoblju od 5 godina, odnosno 2,5 mil. USD za područja s nezaposlenošću većom od 15 posto i 1,5 mil. USD za ulaganje u turizam i informatičke djelatnosti. Osim navedenoga, zemljišta mogu biti ustupljena uz simboličnu cijenu, a lokalne vlasti odobravaju kredit (pokrivaju do 50 posto troškova) za gradnju infrastrukture.

8. ZAKONODAVSTVO, REGULACIJA I ADMINISTRACIJA

8.1. Zakonodavstvo i institucije

Zakonodavni i institucionalni okvir sadrži:

- distribuciju kompetencija za donošenje policy odluka vezanih uz sektor malih i srednjih poduzeća
- implementaciju donesenih odluka na razini državnih institucija (ministarstava i agencija)
- smjer razvoja nacionalnih i regionalnih politika razvoja sektora malih i srednjih poduzeća
- raspoloživost podrške sektoru malih i srednjih poduzeća⁴⁴

8.2.Regulatorno okruženje

Istraživanje Svjetske banke, Doing Business za 2014. godinu, pokazuje da je negativan trend u području kvalitete regulatornog okruženja u Hrvatskoj zaustavljen (od 189 zemlja uključenih u istraživanje, Hrvatska je u 2014. godini zauzela 65. mjesto, dok je u 2013.

⁴⁴ CEPOR; Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzećima u Hrvatskoj u 2014. godini; dostupno na: http://www.cepor.hr/Izvjescje%20o%20malim%20i%20srednjim%20poduzecima%202013_CEPOR.pdf

godini bila je na 89. mjestu). Negativan trend zaustavljen je u sljedećim pokazateljima: pristup električnoj energiji, zaštita investitora, izvoz, registracija vlasništva i rješavanje nelikvidnosti, dok je pogoršanje vidljivo u propisima za otvaranje poduzeća, ishodu građevinskih dozvola, pristupu kreditnim sredstvima, plaćanju poreza i izvršavanju ugovora.⁴⁵

Istraživanje Doing Business u 2014. godini, pozicionira Hrvatsku lošije u odnosu na prethodnu godinu prema kriteriju složenosti regulatornog okvira za pokretanje poduzeća (u 2014. godini Hrvatska je pozicionirana na 88. mjesto, a u 2013. godini na 80. mjesto). Kriterij složenosti regulatornog okvira za pokretanje poduzeća mjeri se brojem procedura potrebnih za registraciju poduzeća, brojem dana potrebnih za registraciju poduzeća, potrebnim minimalnim kapitalom za osnivanje poduzeća (sa 0% u 2013. godini, na 26.6% u 2014. godini) i troškom registracije, u kojem je jedino evidentiran pozitivni pomak (sa 9.3% u 2013. godini, na 3.5% u 2014. godini). Glavni razlog pogoršanja pozicije u ovom području je povećanje broja procedura potrebnih za pokretanje poduzeća, i dana potrebnih za registraciju poduzeća u odnosu na 2013. godinu, dok su ostale promatrane zemlje, pa i zemlje u okruženju, smanjile broj procedura i vremena potrebnog za otvaranje i registraciju poduzeća. Tako je npr. u Albaniji za registraciju poduzeća potrebno četiri i pol dana i pet procedura, dok je u Mađarskoj potrebno pet dana i četiri procedure, a u Italiji pet dana i pet procedura.

U kategoriji "Plaćanje poreza", Hrvatska ima jednak broj godišnjih poreza u odnosu na 2013. godinu (19 poreza godišnje), dok se vrijeme za pripremu i plaćanje poreza povećalo (sa 196 sati godišnje u 2013. godini na 208 sati godišnje u 2014. godini). Najbolju ocjenu u 2014. godini, prema ovom pokazatelju, imaju Ujedinjeni Arapski Emirati, gdje se godišnje plaća četiri poreza i potrebno je 12 sati za pripremu i plaćanje poreza (mjereno brojem sati godišnje). Među europskim primjerima dobre prakse treba istaknuti Norvešku koja ima samo 4 poreza godišnje i potrebno je tek 83 sata za pripremu i plaćanje poreza te Irsku, koja ima devet poreza godišnje i potrebno je 80 sati za pripremu i plaćanje poreza. U Hrvatskoj ukupno porezno opterećenje poduzetnika u 2014. godini iznosi 18,8%, što je smanjenje od jednog postotnog boda u usporedbi sa 2013. godinom kada je ukupno porezno opterećenje poduzetnika iznosilo 19,8%, dok je za pripremu i plaćanje poreza potrebno 208 sati, odnosno 12 sati više u odnosu na 2013. godinu.

⁴⁵ CEPOR; Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzećima u Hrvatskoj u 2014. godini; dostupno na: http://www.cepor.hr/Izvjescje%20o%20malim%20i%20srednjim%20poduzecima%202013_CEPOR.pdf

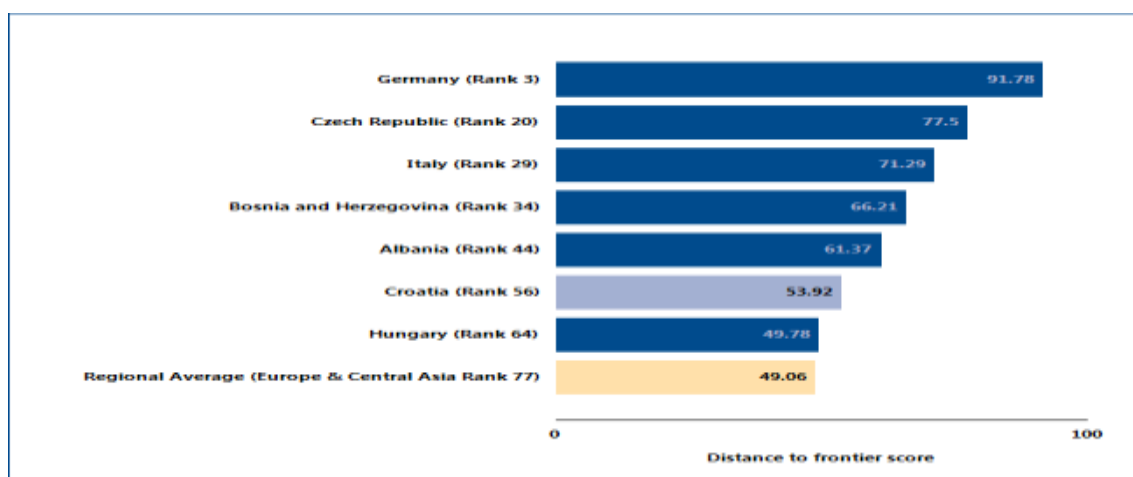
Hrvatska je uključena u brojna svjetska istraživanja koja već duži niz godina u godišnjim izvješćima identificiraju iste ključne prepreke razvoja sektora malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj:

- administrativne prepreke (dugotrajne i skupe procedure za pokretanje i likvidaciju poduzeća)
- neefikasnost pravosuđa,
- dugotrajne procedure registracije vlasništva,
- slaba usmjerenost na poduzetničko obrazovanje,
- nerazvijenost neformalnih oblika financiranja pokretanja poslovnih pothvata⁴⁶

8.3.Problem nelikvidnosti

Provodeći istraživanje, prema Doing Business, bilježimo indikatore rješavanja problema nelikvidnosti, koji uz svu proceduru i regulativu prosječno traje 3.1 godinu na iznos, te 14,5% troškova neplaćenih dugova, odnosno tvrtka će biti prodana po najnižoj cijeni. Na europskoj karti, globalno gledajući, Hrvatska se nalazi na 56. mjestu od 189 ekonomija zemalja gledajući rješavanje problema nelikvidnosti

Grafikon 11. Rangiranje europskih zemalja u rješavanju problema nelikvidnosti

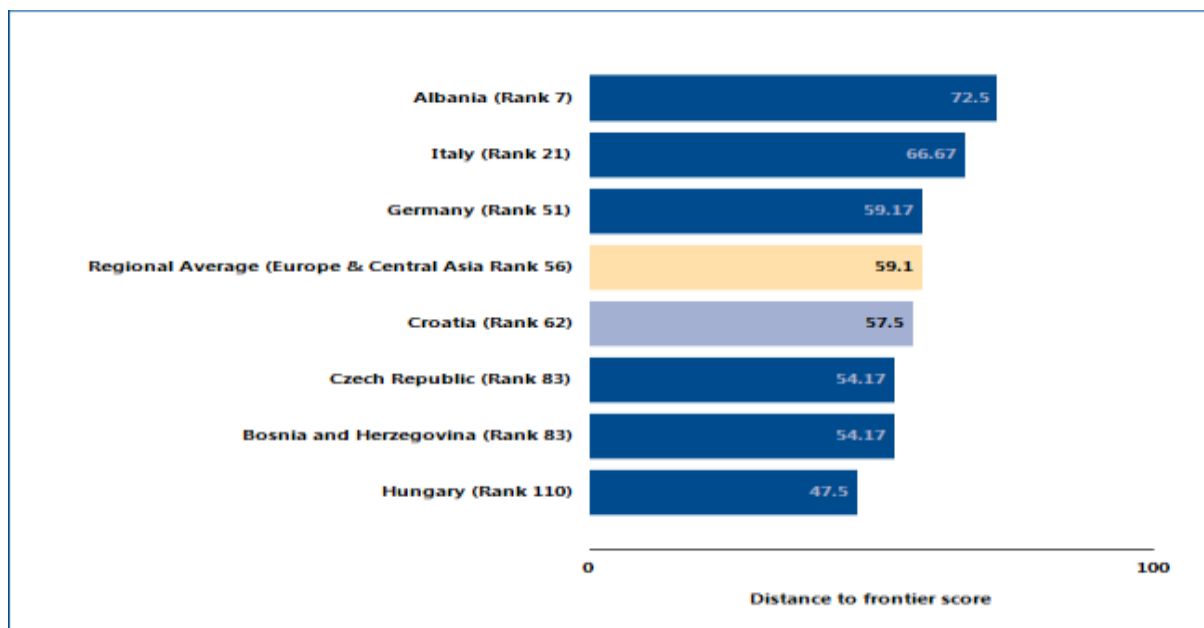
Izvor: Doing business „Easy of doing business in Croatia“⁴⁷

⁴⁶ CEPOR; Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzećima u Hrvatskoj u 2014. godini; dostupno na: http://www.cepor.hr/Izvjescje%20o%20malim%20i%20srednjim%20poduzecima%202013_CEPOR.pdf

8.4. Zaštita investitora

Globalno, gledajući index, navedene pokazatelje, Republika Hrvatska se nalazi na 62. mjestu od 189 zemalja po snazi koja omogućuju zaštitu investitora kao manjine.

Grafikon 12. Rangiranje sigurnosti investitora po zemljama ulaganja

Izvor: Doing business „Easy of doing business in Croatia“⁴⁸

8.5. Administrativne prepreke

U Hrvatskoj postoji, bez obzira na ulazak Republike Hrvatske u EU, određen broj prepreka koje je potrebno ispuniti prije ulaska ulagača i mogućnosti novih ulaganja, od poslovnih viza, radnih dozvola, viza za zapošljavanje, postupka nakon stjecanja radnih dozvola, zakona i drugih postupaka koji reguliraju ulazak u državu, Zakona o kretanju i boravku stranaca, procedure prilikom ulaska inozemnih radnika i investitora, te standardni proces obično uključuje stjecanje odobrenja od strane Ministarstva rada i socijalne skrbi, prilaganje odobrenja uz druge zahtijevane dokumente zahtjevu za izdavanje poslovne vize ili-

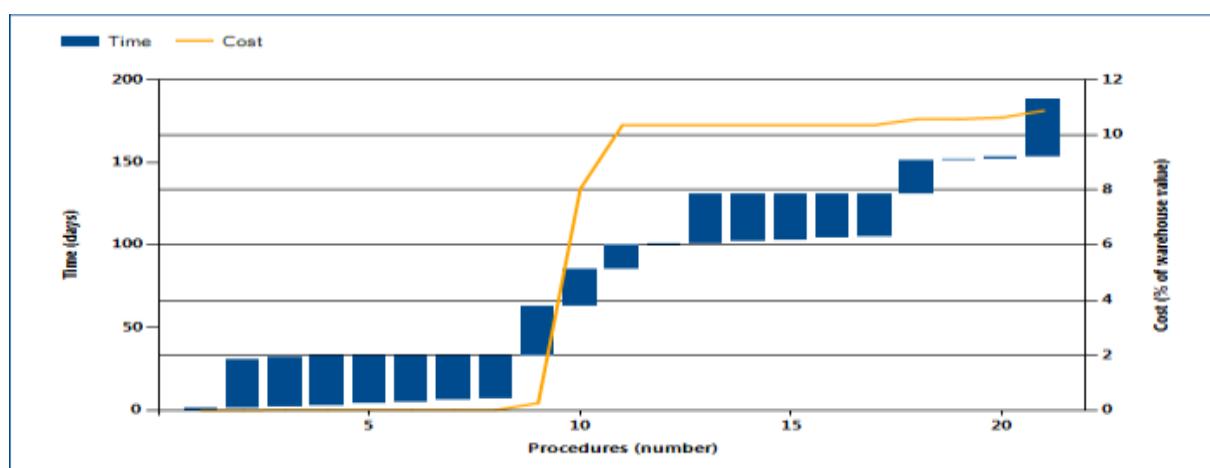
⁴⁷ www.doingbusiness.org/data

⁴⁸ www.doingbusiness.org/data

ili vize za zapošljavanje i, na kraju, navedeno čekanja odobrenje radne dozvole. Proces dobivanja dozvole i vize je mukotrpan i kompliciran, koji traje i do 4 mjeseca, te ostavlja pogrešan prvi utisak na ulagača. Ovo je sažeto, u kratkim crtama. Broj ulaganja u Republici Hrvatskoj se, u proteklih nekoliko godina, povećao, ali, umjesto greenfield investicija, uglavnom se radi o ulaganjima koja se odnose na privatizaciju državnih kompanija, preuzimanja kompanija (Ina-Mol), uređivanje ugovora o odnosu sa dioničarima, pogodovanjem, korupcijom, mitom, gdje strana koja prodaje uglavnom ima moć u određivanju provizije. Administracija je jedan od najvećih prepreka ulaska ulagača u zemlju. Dugotrajni administrativni procesi mogu nanijeti velike troškove ulagačima u samom startu ulaganja, što je uz nedostatak poreznih olakšica, visokih poreza, poreznih olakšica za bogate velika prepreka. Nije potrebno ukidanje administrativnih prepreka, već je potrebno pojednostaviti dokumentaciju i papirologiju, kako bi se uspostavilo zdravo tržišno natjecanje, uspostaviti i provesti potrebne reforme koje će privući domaće i inozemne investitore.

Postupak nabave zemljišta, njegova registracija i izgradnja novog prostora, prepuni su poteškoća za ulagače i predstavljaju najkompliciraniji dio procesa ulaganja u Hrvatskoj. Tu su uočeni brojni problemi poput povrata imovine, špekuliranja sa zemljištem, nepotrebnih i dugotrajnih birokratskih procedura, diskriminatorne primjena propisa, problema s utvrđivanjem vlasništva nad zemljištem i imovinom, problema korupcije i ništa prilikom izdavanja građevinskih i lokacijskih dozvola, te prilikom priključivanja na komunalne usluge.

Grafikon 13. Prikaz vremena provođenja i troškova procedura u Republici Hrvatskoj

Izvor: Doing business „Easy of doing business in Croatia“⁴⁹

⁴⁹ www.doingbusiness.org/data

9. PODUZETNIČKI SEKTOR

Nakon razdoblja stabilnog gospodarskog rasta, hrvatsko gospodarstvo započelo je usporavati 2008., prije ulaska u razdoblje opadanja od 2009. do 2012., s prognozom slabog rasta od +0,3% za 2013. godinu. Ukupna zaposlenost doživjela je vrhunac od 1,635 milijuna zaposlenih u 2008., nakon čega gospodarstvo postojano gubi radna mjesta pa se do siječnja 2013. zaposlenost smanjila na ispod milijuna. 2010., bilježili smo zaposlenost od 700.00 stanovnika u malom gospodarstvu. Sektor maloga gospodarstva u Hrvatskoj pada s obzirom na broj poduzeća u zadnjih deset godina, a najnoviji rast broja obrtnika nije uspio nadoknaditi zatvaranja poduzeća u protekle četiri godine.⁵⁰

Mala i srednja poduzeća okosnica su svakog gospodarstva, a njihov značaj posebno se prepoznaje kroz njihov udio u zaposlenosti, ali i u ukupno ostvarenom prihodu i izvozu. Pitanje performanse ovog dijela gospodarstva značajnije je nego ikada – zbog dugotrajne visoke razine nezaposlenosti u Hrvatskoj (a upravo mala i srednja poduzeća, ne velika, generatori su novih radnih mjesta) i ulaska Hrvatske u Europsku uniju u čijoj se ekonomskoj politici malim i srednjim poduzećima poklanja posebna važnost. Opstanak i razvoj hrvatskih malih i srednjih poduzeća na jedinstvenom tržištu Europske unije ovisi o njihovoj sposobnosti uspješnog konkuriranja i odgovora na izazove koje postavlja zahtjevno tržište, nova regulativa i oštra konkurencija u Europskoj uniji.

9.1. Institucionalna potpora malom i srednjem poduzetništvu

Uz MINPO te HAMAG INVEST, mnogo je drugih resornih ministarstava te tijela poduzetničkih potpornih institucija čije aktivnosti utječu na poslovanje subjekata maloga gospodarstva, a među njima su primjerice Ministarstvo gospodarstva (industrijska politika i sektorska potpora), Ministarstvo turizma (mali i srednji poduzetnici u turizmu) i BICRO (potpora inovacijama). Tijela i pravne osobe s javnim ovlastima, kao što su Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora te druge institucije, poput Hrvatske udruge poslodavaca, Hrvatskog saveza zadruga, Hrvatske banke za obnovu i razvitak, također

⁵⁰ MINPO, “Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013-2020.”; dostupno na: http://www.minpo.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA%20RAZVOJA%20PODUZETNI%C5%A0TVA_PRVI%20NACRT_06%2003%202013_javna%20rasprava.pdf

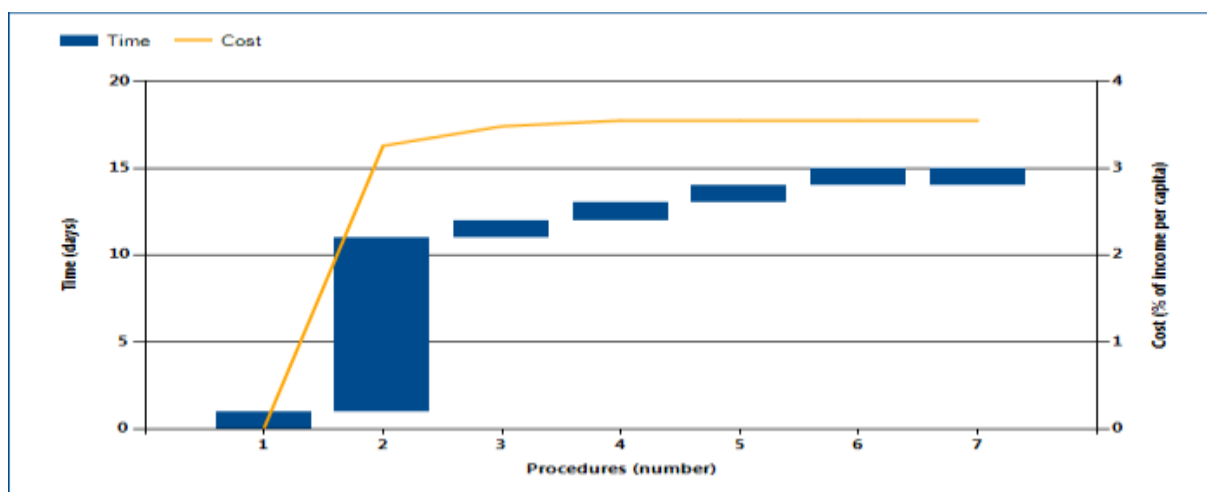
pružaju potporu subjektima maloga gospodarstva. U 2010. godini provedena je analiza koja je pokazala da postoji 88 poduzetničkih potpornih institucija (PPI) u Hrvatskoj, među kojima je 21 regionalna razvojna agencija, 10 lokalnih razvojnih agencija, 16 poduzetničkih inkubatora, šest tehnoloških parkova i 35 poduzetničkih centara.⁵¹

Poduzetničke potporne institucije pružaju potporu poduzetnicima općim savjetima, izobrazbom, potporom novim poduzećima koja uvode novu tehnologiju, pomaganjem pri ispunjavanju projektnih prijava te osiguravanjem lokacija za industrijski razvoj s cjelovitom infrastrukturom.

9.2. Pokretanje posla

Za pokretanje posla u Republici Hrvatskoj, prema istraživanjima, potrebno je 7.0 procedura, traje 15.0 dana, troškovi poslovanja iznose 3,5% dohotka po stanovniku i zahtijeva uplaćeni kapital 26,6% dohotka po glavi stanovnika. Većina indikatora se odnosi na pokazatelje prikupljene od najvećeg grada gospodarstva te zemlje, u ovom slučaju grada Zagreba.⁵²

Grafikon 14. Procedura za pokretanje posla u Republici Hrvatskoj

Izvor: Doing business „Easy of doing business in Croatia“⁵³

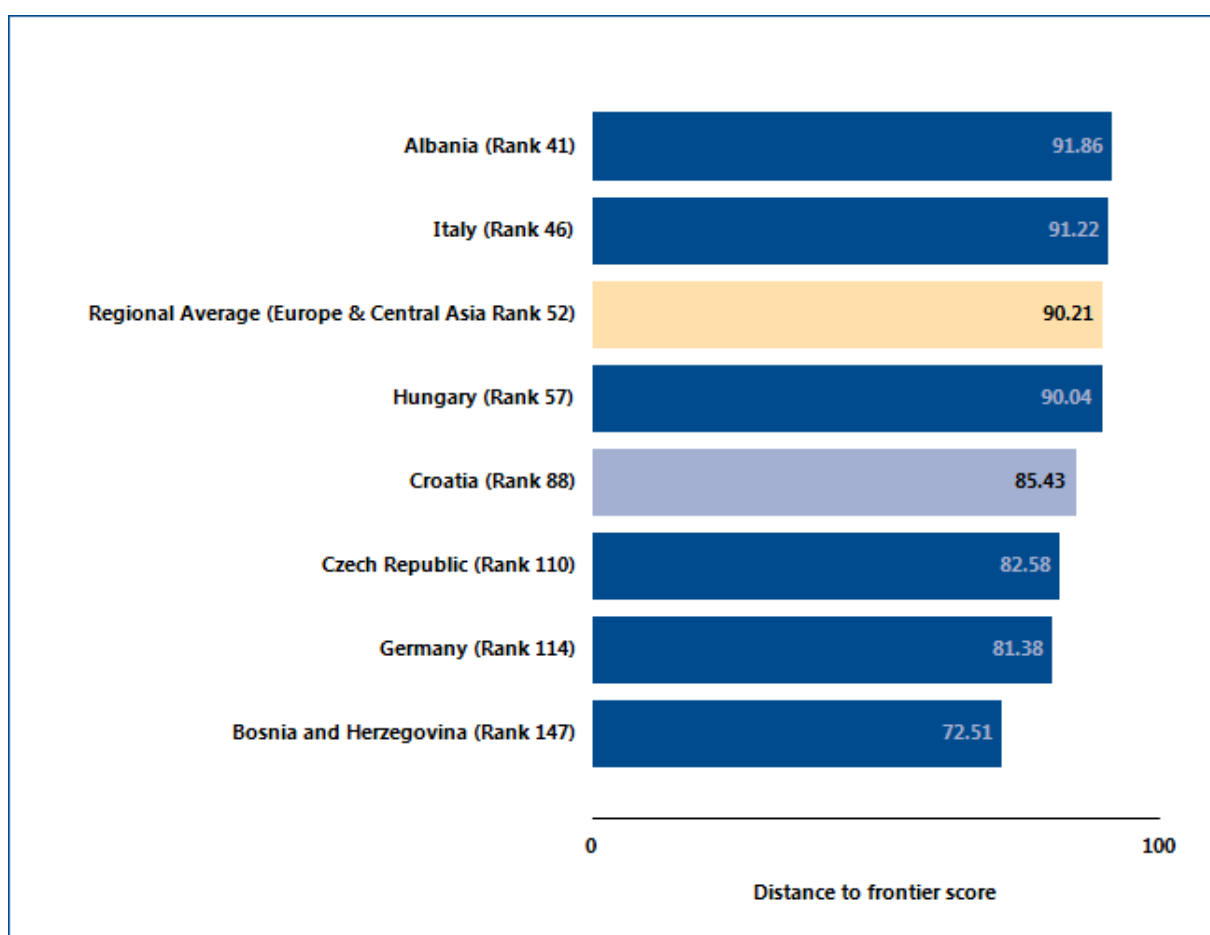
⁵¹ MINPO, “Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013-2020.“; dostupno na: http://www.minpo.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA%20RAZVOJA%20PODUZETNI%20TVA_PRVI%20NACRT_06%2003%202013_javna%20rasprava.pdf

⁵² DOING BUSINESS; dostupno na: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>

⁵³ www.doingbusiness.org/data

Hrvatska se, po pokazateljima koji se odnose na pokretanje posla, nalazi na 88. mjestu od mogućih 189 zemalja. Ljestvica pokazuje regionalni prosjek, odnosno pruža informaciju poduzetnicima kolika je vjerojatnost za pokretanje posla u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 15. Usporedba i rangiranje ekonomskih zemalja po lakoći pokretanja posla

Izvor: Doing business „Easy of doing business in Croatia“⁵⁴

Promatrajući prikazane indikatore, navedene administrativne prepreke možemo zaključiti da je za pokretanja posla u Republici Hrvatskoj potrebno vremena za pribavljanje potrebnih dozvola, koji zahtjeva nekoliko faza, od administrativnih, birokratskih i pravnih koraka kako bi poduzetnik osnovao i započeo vlastiti biznis. Slijedi detaljan sažetak tih postupaka, zajedno s pripadajućim vremenom i troškovima.

⁵⁴ www.doingbusiness.org/data

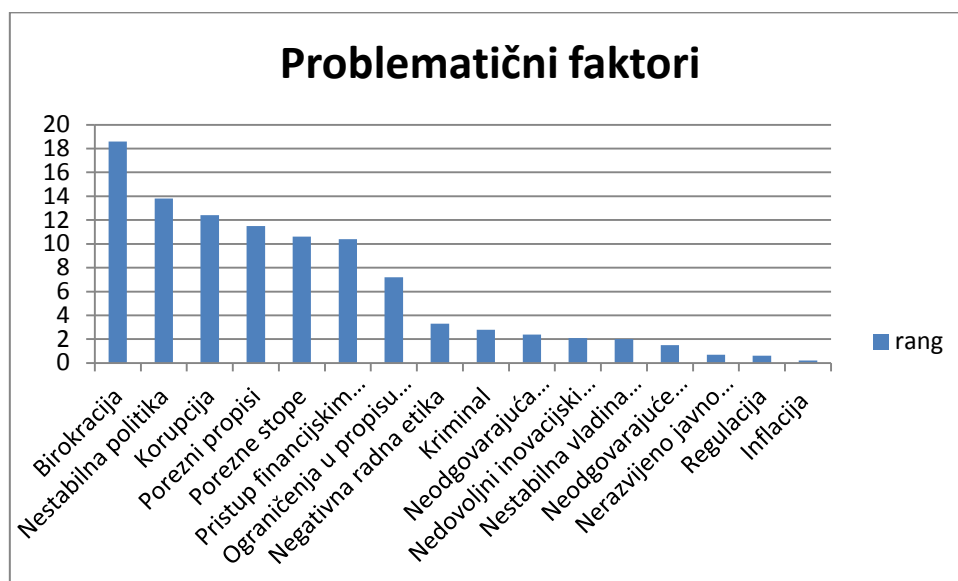
Tablica 7. Prikaz procedura, vremenskog trajanja i troška pokretanja posla

No.	Procedure	Trajanje procedure	Trošak (HRK)
1	Provjeriti dostupnost naziva tvrtke	1 dan (online procedura)	10
2	Ovjera o suradnji Registrirati tvrtku na trgovačkom sudu	10 dana	
	- Izrada statuta		1000+PDV
	- Izrada zahtjeva za registraciju		200+PDV
	- Prihvaćanje dogovora i potpis certifikata		30+25%PDV
	- Izjava o nepostojanju dugova (certificiranje i potpis)		30+25%PDV
	- Primjerak potpisa osnivača		30+25%PDV
	- Sudske pristojbe		250
	- Naknade publikacije		900
3	Naručivanje pečata	1 dan	169
4	Prijava za statistički matični broj	1 dan	50
5	Otvaranje bankovnog računa	1 dan	-
6	Registracija poreznoj upravi	1 dan	-
7	Registracija HZMO i HZZO	1 dan	-

Izvor: Autor prema podacima WFF Global Competitiveness Report 2014⁵⁵

⁵⁵ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

Grafikon 16. Problematični faktori za pokretanje posla

Izvor: Autor prema podacima WFF Global Competitiveness Report 2014⁵⁶

9.3. Veličina i sastav malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj

Bez obzira mjeri li se broj poduzeća, ukupna zaposlenost u tim poduzećima ili njihova dodana vrijednost, Hrvatska s obzirom na ukupnu veličinu sektora maloga gospodarstva ne pokazuje znatne razlike u odnosu na EU. U Hrvatskoj ima ukupno 168.931 subjekt maloga gospodarstva. Od ukupnog broja, 92,2% su mikro poduzeća (do devet zaposlenika), zatim 6,3% su mala poduzeća (od 10 do 49 zaposlenika), a srednje velika poduzeća čine 1,2%. Zbroj ovih postotaka pokazuje da u Hrvatskoj posluje 99,7% subjekata maloga gospodarstva. Najnoviji podaci za države članice EU (prosjeak EU-27) pokazuju da je 99,8% svih subjekata malo gospodarstvo. Grafikon u nastavku prikazuje udio subjekata maloga gospodarstva (prema veličini).

⁵⁶ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

Sektor uslužnih djelatnosti obuhvaća najveći broj poduzeća u Hrvatskoj: 52% svih poduzeća bavi se pružanjem usluga (prema klasifikacijskim oznakama NACE-a, od G do N). Najviše su koncentracije u trgovini na veliko i na malo te popravku motornih vozila i motocikala (24,4% svih poduzeća), uslugama pružanja smještaja, pripreme i posluživanja hrane (10,7%) te stručnim, znanstvenim i tehničkim uslugama (10,4%). Stopa zaposlenosti u znanjem intenzivnim djelatnostima u Hrvatskoj (28,6%) niža je od te stope u EU-27, koja iznosi 35,3%. Kad se proučavaju posebne podjele prema klasifikaciji NACE, Hrvatska ima razmjerno više poduzeća u vodenom i zračnom prijevozu, izdavačkim djelatnostima, emitiranju programa, računalnom programiranju i savjetovanju, upravljačkim djelatnostima i savjetovanju u vezi s upravljanjem, arhitektonskim djelatnostima i inženjerstvu te promidžbi (reklama i propaganda) i istraživanju tržišta, dok u proizvodnji filmova, video filmova i televizijskog programa, informacijskim uslužnim djelatnostima, pravnim i računovodstvenim djelatnostima, ostalim stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, djelatnostima zapošljavanja te zaštitnim i istražnim djelatnostima Hrvatska ima razmjerno manje poduzeća nego EU.⁵⁷

9.4. Ulaganje u istraživanje i razvoj

Izdaci za istraživanje i razvoj u Hrvatskoj zaostaju u usporedbi s ostalim europskim zemljama. Ukupni bruto domaći izdaci za istraživanje i razvoj kao udio u BDP-u (GERD) u prosjeku iznose 2,03% u EU. Međutim taj je postotak u Hrvatskoj 0,75%, što je stavlja na 30. mjesto na ljestvici od 37 ocjenjivanih zemalja. Javni sektor dominira prema ulaganjima u R&D u Hrvatskoj. Visokoškolske ustanove i tijela Vlade Republike Hrvatske zajedno čine 55,8% ukupnog R&D-a, za razliku od EU, u kojoj javni istraživački sektor u prosjeku čini 37,5% ukupnog ulaganja u R&D. Hrvatska poduzeća odgovorna su za 44,2% svih ulaganja u R&D, dok je taj udio za cijelu EU-27 61,5%. Udio ulaganja u R&D koji u Hrvatskoj financira privatni sektor iznosi 0,34% BDP-a, a u EU-27 on je 1,26%. U Hrvatskoj mikro poduzeća čine samo 1,1% ukupnog ulaganja u R&D u poslovnom sektoru, dok mala poduzeća čine dodatnih 6,6%. To su najniži podaci zabilježeni u europskim zemljama. S druge strane, u

⁵⁷ MINPO, "Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013-2020."; dostupno na: http://www.minpo.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA%20RAZVOJA%20PODUZETNI%20C5%A0TVA_PRVI%20NACRT_06%2003%202013_javna%20rasprava.pdf

Hrvatskoj je udio ukupnih poslovnih ulaganja srednje velikih poduzeća u R&D veći nego u većini ostalih europskih zemalja.⁵⁸

9.5. Inovacije u Hrvatskoj

Inovacije su važne za određivanje konkurentnosti industrije. To je posebice važno za međunarodno tržište, što je prepoznao Svjetski gospodarski forum, koji inovacije smatra jednim od 12 stupova za uspostavljanje konkurentnoga gospodarstva. Hrvatska se smatra „umjerenim inovatorom“ s obzirom na inovacijsku uspješnost i nalazi se na 25. mjestu od 34 europske zemlje prema inovacijskoj uspješnosti: 44% svih poduzeća u Hrvatskoj klasificirano je kao inovacijski aktivno, a EU-27 njih je 52%. U analizi provedenoj za izvješće „Scoreboard“ ističu se teškoće s kojima se Hrvatska suočava kad je riječ o broju prijavljenih патената, licencija i prihoda od патената iz inozemstva (što je jedan od indikatora stvaranja novog znanja), broja registriranih žigova u EU, broja zaštićenih projekata registracijom u EU te udjelu izvoza uslužnih i znanjem intenzivnih djelatnosti u ukupnom izvozu usluga. Prema podacima o inovacijskoj uspješnosti maloga gospodarstva u Hrvatskoj, 79% velikih poduzeća inovira, a samo se trećina malih poduzeća bavila inovacijama u razdoblju u kojem je provedeno istraživanje. Kad je riječ o vrstama inovacijskih aktivnosti kojima se bave mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj, podaci pokazuju kako više od 80% inovacijskih aktivnosti otpada na nabavu postrojenja, opreme i softvera, dok je manji dio posvećen jačanju inovacijskoga kapaciteta, generiranju novog znanja putem istraživanja i razvoja (interno ili putem vanjskih pružatelja istraživačko-razvojnih i inovacijskih usluga), koje je temelj za stvaranje novih proizvoda i usluga, te aktivnostima tržišnog plasmana tih proizvoda ili usluga.⁵⁹

FDI u Hrvatskoj povisio se četiri puta od 2000. do 2011.: u prvih osam godina (od 2000. do 2008.) raste te 2008. dostiže 4219 milijuna EUR, što je iznosilo 8,5% BDP-a, no 2010. pada na 294 milijuna EUR. Iako je 2011. FDI narastao i dosegnuo 1075 milijuna EUR

⁵⁸ MINPO, „Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013-2020.“; dostupno na: http://www.minpo.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA%20RAZVOJA%20PODUZETNI%C5%A0TVA_PRVI%20NACRT_06%2003%202013_javna%20rasprava.pdf

⁵⁹ <http://www.dzs.hr/Hrv/system/questionnaires.htm>

(2,3% BDP-a), ta je brojka i dalje niža od one za 2004., kad je FDI bio najniži u usporedbi s razdobljem od 2000. do 2010. godine. Do danas je najviše ulaganja bilo u sektore financijskih djelatnosti te djelatnosti osiguranja i trgovine na veliko. Od 2012. novim zakonodavnim okvirom za poticanje investicija unaprijeđen je sustav poticajnih mjera za ulaganja u smislu lakšeg pristupa poticajnim mjerama subjektima maloga gospodarstva te povećanjem broja i visine poticajnih mjera za poduzetništvo. Također, mjerama za unapređenje investicijsko poduzetničkog okruženja olakšat će se realizacija investicijskih projekata u Hrvatskoj čime će se pridonijeti proaktivnom privlačenju investicija, posebice izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku, te privlačnosti Hrvatske kao poželjne ulagačke destinacije. Sve navedeno rezultirat će većim brojem projekata ulaganja u Hrvatskoj i većim brojem korisnika poticajnih mjera za investicije, što će pridonijeti stvaranju dodane vrijednosti u hrvatskom gospodarstvu, otvaranju novih radnih mjesta te gospodarskom rastu.⁶⁰

Tablica 8. Pokazatelji ulaganja u inovacije u Hrvatskoj i zemljama u razvoju

Ulaganje u inovacije	Hrvatska	Mađarska	Slovenija	Slovačka	Češka
Kapacitet za inovacije	3,1	3,0	3,7	3,5	4,6
Kvaliteta znanstvenih institucija	4,0	5,1	4,7	3,9	4,5
Istraživanje i razvoj	3,1	2,9	3,1	3,1	3,7
Suradnja sveučilišta i javnog sektora	3,4	4,3	4,0	3,4	4,0
Nabava naprednih tehnoloških proizvoda	2,7	3,2	3,0	2,9	3,0
Dostupnost inženjera	3,9	4,2	3,9	4,0	4,2
Patenti	10,0	25,0	63,0	9,2	15,8

Izvor: Autor prema podacima WFF Global Competitiveness Report 2014⁶¹

⁶⁰MINPO, "Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013-2020.," dostupno na: http://www.minpo.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA%20RAZVOJA%20PODUZETNI%C5%A0TVA_PRVI%20NACRT_06%2003%202013_javna%20rasprava.pdf

9.6. Izvoz i investicije poduzetnika po regijama

Poduzetnici Hrvatske promatrano na razini NUTS-2 regija⁶² tj. poduzetnici Kontinentalne Hrvatske u 2013. godini u odnosu na prethodnu godinu ostvarili su rast investicija od 15,2% i pad izvoza od 0,3%, a kod poduzetnika Jadranske Hrvatske zabilježen je rast investicija od 10,3% i pad izvoza od 1,2%. Najveći nominalni rast investicija u Jadranskoj Hrvatskoj bio je kod poduzetnika Zadarske županije i iznosio je 205,5 milijuna kuna (27%) te su investicije u 2013. godini iznosile ukupno 967,0 milijuna kuna. Na drugom mjestu po rastu investicija su poduzetnici Primorsko-goranske županije s rastom od 195,6 milijuna kuna (8,9%). Poduzetnici Šibensko-kninske županije na drugom su mjestu među poduzetnicima Jadranske Hrvatske prema postotnom rastu investicija od 25,7%, dok su njihove ukupne investicije u 2013. godini iznosile 312,9 milijuna kuna.

Očekivano, poduzetnici Grada Zagreba ostvarili su najveći rast investicija u nominalnom iznosu u 2013. godini u iznosu od 3,6 milijardi kuna što je rast od 20,7%. Poduzetnici Sisačko-moslavačke županije na trećem su mjestu po rastu investicija u RH, a ostvarili su najveći rast investicija iskazano u postotku na razini Kontinentalne Hrvatske i to 21,5% (ukupan iznos investicija 383,9 milijuna kuna).⁶³

Tablica 9. Pokazatelji broja poduzetnika, zaposlenih, investicija i izvoza u 2013.

Naziv	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Investicije 2013.	Izvoz 2013.
Kontinentalna Hrvatska	61.993	603.821	29.061	73.080
Jadranska Hrvatska	39.198	227.107	8.429	24.086
Ukupno RH	101.191	830.928	37.489	97.166

Izvor: FINA – rezultati poslovanja poduzetnika u djelatnosti⁶⁴

⁶¹ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

⁶² FINA, NUTS regije u Hrvatskoj ili NKPJS - Nacionalna klasifikacija prostornih jedinica za statistiku Državnog zavoda za statistiku RH odnosi se na teritorijalnu podjelu Hrvatske za statističke potrebe, prema europskoj „Nomenklaturi prostornih jedinica za statistiku“; dostupno na:

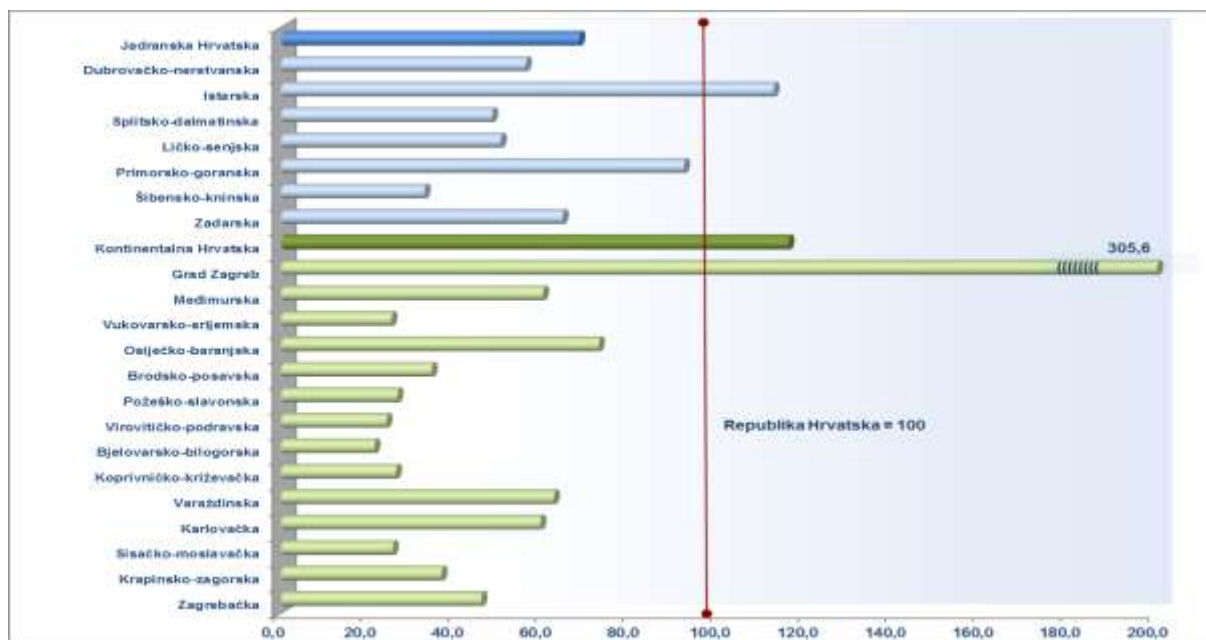
⁶³ FINA; dostupno na: <http://www.fina.hr>

⁶⁴ www.fina.hr

Najveći pad investicija u Kontinentalnoj Hrvatskoj ostvaren je kod poduzetnika Krapinsko-zagorske županije od 34,3% (425,2 milijuna kuna), a najmanji pad kod poduzetnika Zagrebačke županije, 6,8% (1,3 milijarde kuna). Poduzetnici u svim županijama Jadranske Hrvatske povećali su investicije u odnosu na prethodnu godinu. Najveći rast od 27% bio je kod poduzetnika Zadarske županije, a najmanji kod poduzetnika Istarske županije od 1,7% (2 milijarde kuna).

Ako se prosjek vrijednosti investicija po stanovniku u RH u 2013. godini koristi kao jedinica za usporedbu (RH=100), samo poduzetnici Grada Zagreba i Istarske županije te na razini regije poduzetnici Kontinentalne Hrvatske imaju investicije po stanovniku veće od prosjeka, odnosno stanovnici u tim regijama imaju potencijalne životne i radne prilike veće u odnosu na ostatak Hrvatske. Ovako promatrano, životne prilike stanovnika Grada Zagreba prosječno su veće za 205,6%, a životne prilike stanovnika Bjelovarsko-bilogorske županije su za 78,7% manje od prosjeka. Najveći rast izvoza u Jadranskoj Hrvatskoj ostvarili su poduzetnici Ličko-senjske županije i to 63,2% (190,2 milijuna kuna), a odmah zatim su poduzetnici Zagrebačke županije iz Kontinentalne Hrvatske i njihov rast izvoza iznosi 15,1% (4,5 milijardi kuna). Na trećem mjestu po rastu izvoza poduzetnici su Krapinsko-zagorske županije sa 11% (2,7 milijardi kuna), dok su po iznosu investicija u odnosu na prethodnu godinu zabilježili najveće smanjenje, od 222,4 milijuna kuna

Grafikon 17. Pregled izvoza po županijama

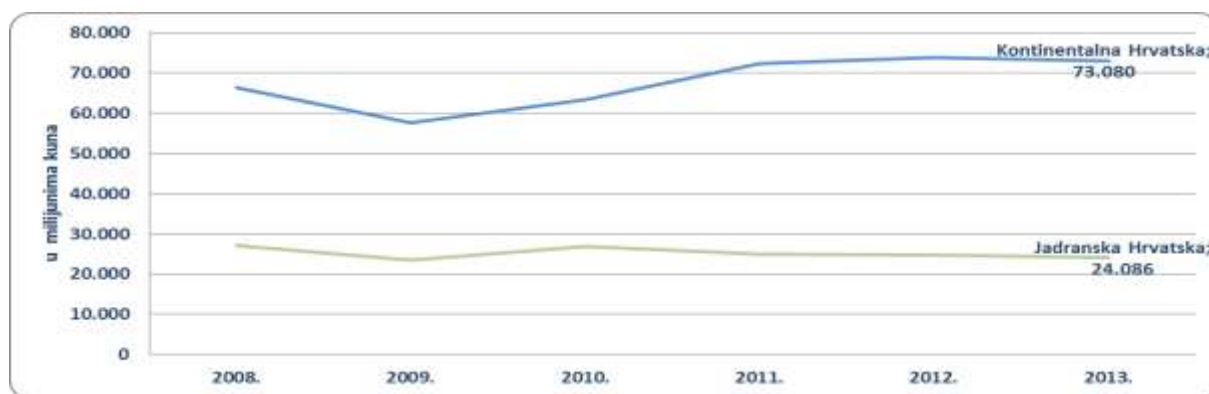
Izvor: FINA – rezultati poslovanja u djelatnosti ⁶⁵

⁶⁵ www.fina.hr

Najveći pad izvoza ostvarili su poduzetnici Virovitičko-podravske županije i iznosio je 27,2% (721,5 milijuna kuna), a na drugom su mjestu poduzetnici Istarske županije sa padom izvoza od 8,8% (7,6 milijardi kuna).

Poduzetnici pet županija Jadranske Hrvatske bilježe rast izvoza i to od 1,7% u Splitsko-dalmatinskoj županiji do 63,2% u Ličko-senjskoj županiji. U Jadranskoj Hrvatskoj samo dvije županije bilježe pad izvoza i to Šibensko-kninska pad od 3,6% i Istarska od 8,8%.⁶⁶

Grafikon 18. Usporedba Kontinentalne i Jadranske Hrvatske

Izvor: FINA – rezultati poslovanja u djelatnosti⁶⁷

Izvoz kod poduzetnika Jadranske Hrvatske u promatranom šestogodišnjem razdoblju imao je manje oscilacije odnosno manje promjene vrijednosti, dok je izvoz kod poduzetnika Kontinentalne Hrvatske bilježio značajnija odstupanja u vrijednostima u razdoblju od 2008. – 2013. godine.

⁶⁶ FINA; dostupno na: <http://www.fina.hr>

⁶⁷ www.fina.hr

10.INVESTICIJE U TRANZITNIM ZEMLJAMA

10.1.Češka

Češka je zemlja središnje Europe bez izlaza na more koja je 1993. postala samostalna država nakon što se Čehoslovačka podijelila na dvije zemlje. Najvažniji sektori češkoga gospodarstva u 2014. bili su industrija (32,6 %), veleprodaja i maloprodaja, promet, usluge smještaja i prehrane (17,9 %) te javna uprava, obrana, obrazovanje, zdravstvene djelatnosti i socijalna skrb (14,9 %). Najvažniji izvozni partneri Češke su: Njemačka, Slovačka i Poljska, a najvažniji uvozni partneri Njemačka, Poljska i Slovačka. Izravna strana ulaganja uz posredovanje agencija za podršku stranim ulaganjima Čehinvest dosegla su od ulaska Češke u Europsku uniju, u svibnju 2004. godine, 16,6 milijardi eura i zahvaljujući njima otvoreno je 145.000 novih radnih mjesta. Rekordna je bila 2006. godina kada je u Nošovicama na istoku Češke tvornicu automobila otvorio južnokorejski Hyundai. Preko 129 projekata 2006. godine Čehinvest je u češku privredu privukao 3,76 milijardi eura, a zahvaljujući tim ulaganjima zaposlenje je pronašlo 29.288 radnika. Izravna strana ulaganja slabila su od naredne godine zbog pooštavanja uvjeta za pomoć države i porezne olakšice, a na njihov opseg odrazila se osjetno i globalna ekonomska kriza narednih godina. Do blagog poboljšanja došlo je 2011. godine kada se počela oporavljati češka privreda, a i svjetska. Istovremeno je počela mijenjati strukturu stranih ulaganja, pošto umjesto novih projekata počinju prevladavati nova ulaganja postojećih stranih investitora. Najveći doprinos strana ulaganja imaju u periodu kada se povećavaju proizvodni kapacitet ekonomije. Među najveće investitore spadaju tvornice automobila, a njemački koncern Volkswagen koji je privatizirao početkom 1990- tih godina najvećeg češkog proizvođača automobila, Škodu iz Mlade Boleslave i po daljim ulaganjima u Škodu u vrijednosti od oko 250 miliona eura, našao se među 10 najvećih investitora od ulaska Češke u EU.

10.2.Poljska

Poljska je država u središnjoj Europi. Graniči s Njemačkom na zapadu, s Češkom i Slovačkom na jugu, s Ukrajinom i Bjelorusijom na istoku te s Litvom i Kalinjingradskom oblasti u Rusiji na sjeveru. Poljska ima dugačku obalu na Baltičkome moru, a krajolikom

uglavnom prevladavaju nizinske ravnice na sjeveru. Na jugu Karpati čine razvodnicu i prirodnu granicu sa Slovačkom i Češkom. Najvažniji sektori poljskoga gospodarstva u 2014. bili su veleprodaja i maloprodaja, promet, usluge smještaja i prehrane (27,1 %), industrija (25,1 %) te javna uprava, obrana, obrazovanje, zdravstvene djelatnosti i socijalna skrb (14,3 %). Najvažniji izvozni partneri Poljske jesu Njemačka, Ujedinjena Kraljevina i Češka, a najvažniji uvozni partneri Njemačka, Rusija i Kina. Bila je jedna od lošijih europskih zemalja glede uspješnosti u korištenju pred pristupnih fondova, a u prvim godinama članstva bila je među najlošijima po kriterijima konvergencije. No, uz svestrano njemačko zalaganje Poljska je ubrzo postala najuspješnijom novom državom članicom i iz europskih je fondova do sada privukla osamdesetak bespovratnih milijarda eura. Iako njezin gospodarski rast nije bio toliko dojmljiv kao onaj baltičkih zemalja, u 2008., posljednjoj predkriznoj godini, BDP je rastao stopom od 5,1 posto. Poljska je, k tome, jedina članica EU koju posljednja bankarska kriza nije gurnula u recesiju: dok su druge završavale u debelim minusima, poljski je BDP 2009. godine rastao 1,6, u 2010. 3,9, 2011. 4 posto. Dok je Poljsku do ulaska u EU mučila visoka nezaposlenost, koja se kretala oko 14 posto, 2008. je bilo nezaposleno 7,1. posto, 2009. 8,2 , godinu poslije 9,6, a 2011. 9,3 posto poljskih radnika. Stabilnost je održala veličina unutarnjega tržišta i raznovrsnost proizvodnje, a oboje je privuklo velika strana ulaganja.

Poljska je predvodnik po ulaganjima u čitavoj Europi, budući da je poljsko gospodarstvo naprijed tjerala javna ulaganja dok su se druge zemlje morale nositi s fiskalnom konsolidacijom. Poljska i Mađarska već bilježe više razine ulaganja u usporedbi s 2008. godinom. Dva glavna prioriteta poljske vlade jesu: reforma javnih financija i promicanje gospodarskog rasta. Usredotočenjem na ova dva cilja, Poljsko gospodarstvo počinje kliziti u deficit od sredine 2014. U svibnju 2014. Godine saldo inozemnih izravnih ulaganja u Poljskoj bio je pozitivan i iznosio je 1,23 mil eura. Na taj iznos utjecali su: priljev neto sredstava koji utječu na povećanje vlastitog kapitala poljskih poduzeća u izravnom inozemnom vlasništvu (1,15 mlrd. Eura), priljev sredstava u obliku dužničkih instrumenata (197 mil. eura) i negativno reinvestirana dobit.

10.3.Slovačka

Slovačka se nakon razdvajanja od Češke 1993. godine u vrlo kratkom roku razvila u najprivlačniju zemlju za FDI, ne samo unutar tranzicijskih zemalja. U posljednje vrijeme bilježi konstantno stabilne stope rasta iznad 4%, smanjila je znatnu stopu nezaposlenosti i ima izrazito brz rast izvoza. Proizvodi automobilske industrije već čine 25% slovačkog izvoza tako da je Slovačka od 2007. s proizvodnjom od 850.000 vozila godišnje biti zemlja s najvećom proizvodnjom automobila po stanovniku u Europi. Prognoza BDP – a po stanovniku za 2005. godinu iznosi 7.130\$. Slovačka je zbog postignutih rezultata u tranziciji (stabilan rast, pad nezaposlenosti i inflacije, budžetski prihodi veći od planiranih uspjeha, uspjesi u privlačenju FDI) dobila ocjenu kreditnog rejtinga zemlje od agencije Standard&Poors A. Time je svrstana u istu kategoriju kao Češka i Mađarska, što će opet djelovati stimulativno na privlačenje novih stranih investitora. Inače, u razdoblju od 1993. do 2003. kumulativni priljev od FDI po stanovniku je iznosio 1.942\$. Privlačenje stranih investitora može se dobro ilustrirati na primjenu automobilske industrije.

- PSA Peugeot i Citroen su otvorili u početku 7.000 novih radnih mjesta. Od 450 milijuna eura ukupne vrijedne investicije Slovačka je gradu Trnavi odmah odobrila 15% (oko 60 milijuna). Samo u 2003. godini poznati francuski proizvođači već su investirali oko 700 milijuna eura za sklapanje 300.000 vozila. U novoj tvornici svi će zaposleni biti upućeni na programe obrazovanja i osposobljavanja prema francuskim programima.
- Ford i Getrag ulažu 400 milijuna eura u proizvodnju i montažu automobilskih dijelova
- Hyundai ulaže milijardu eura i zapošljava 3.200 ljudi koji će proizvoditi 200.000 vozila
- Volkswagen je uložio 550 milijuna eura za proizvodnju 365.000 vozila ZEF

Ta su strana ulaganja rezultat stimulativnog i preglednog poreznog sustava i jeftine radne snage. Osim toga, država ima aktivnu ulogu u privlačenju FDI. To se ogleda u tome što je u relativno kratkom roku ostvarila potrebne institucionalne reforme, političku stabilnost i pomoć u svakom konkretnom slučaju. Tako je, primjerice, pri investiciji Hyndaia, država kupila zemlju za izgradnju tvornice, izgradila 43 kilometara autoceste prema Bratislavi, obnovila željeznicu i izgradila naselje za Korejce. Slovačka ima i svoje probleme, a oni se ogledaju u nejednakom regionalnom razvoju. Strane su investicije realizirane u zapadnom

dijelu zemlje tako da je istok zemlje zapušten i tu je stopa nezaposlenosti veća. Zbog smanjenja poreza i prihodi države su smanjeni, što je utjecalo i na smanjenje nekih socijalnih prava. Plaće su niske (oko 300 eura) i slovački radnik u Volkswagenu je plaćen 8 puta manje od svog kolege u Njemačkoj.

10.4.Slovenija

Slovenija je od samih početaka tranzicije bila dobar primjer postupnog modela iako se neki šokovi tranzicije nisu mogli izbjeći (monetarna reforma, liberalizacija uvoza, brza stabilizacija deviznog tečaja). Osim toga, inflacija se tolerirala u znatno većoj mjeri nego u drugim tranzicijskim zemljama. Od samih početaka postavljeni su glavni ciljevi: 1) gospodarski rast, 2) smanjivanje nezaposlenosti i 3) održavanje izvozne konkurentnosti. Što se tiče inflacije, njezino opadanje je postavljeno na prvo mjesto tek neposredno pred ulazak u Europsku uniju. U razdoblju od 1991.-1994. godine izvršene su ključne reforme i došlo je do preokreta iz recesije u rast. Iako su u to vrijeme postojale nepovoljne političke okolnosti i razni rizici (rat, raspad jugoslavenskog tržišta) ipak je ona imala neke ekonomske prednosti (stupanj tržišnosti bila veća nego kod drugih, a bila je svojim proizvodima već prisutna na zapadnoeuropskim tržištima), što je omogućilo da se slovenska poduzeća orijentiraju na što veći izvoz na tržišta Zapadne Europe.

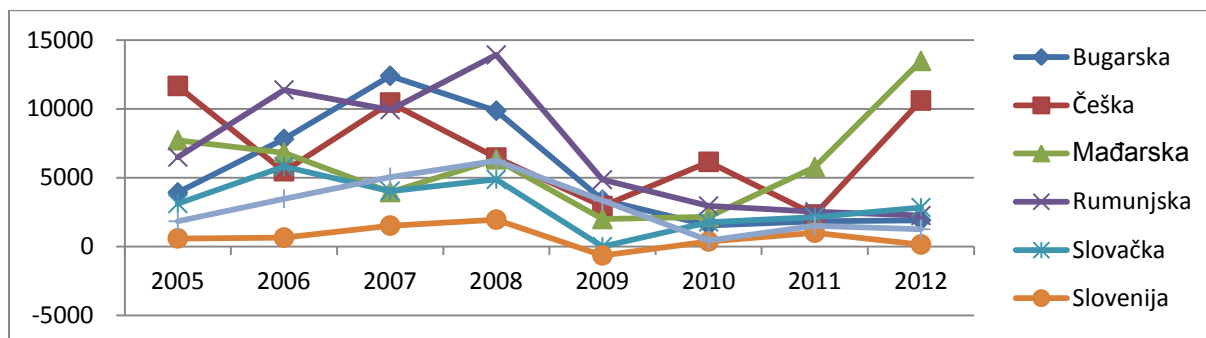
Slijedeći odlučujući čimbenik bio je Zakon o transformaciji vlasništva (potkraj 1992.). Iako su donošenje zakona i njegova implementacija bili spori procesi zbog traženja političkog konsenzusa, privatizacija je bila transparentna, tretirajući različite oblike privatizacije ravnopravno (kuponska privatizacija, dioničarstvo radnika i menadžera, javne dražbe itd.) što je sve imalo pozitivne posljedice za djelovanje poduzeća. Naime, od početka 1993. godine poduzeća su mogla poslovati u znatno stabilnijem i predvidivom makroekonomskom okruženju nego prije. To je dovelo do visokih i stabilnih stopa gospodarskog rasta, tako da se u 2005. predviđa BDP per capita od 13.690\$ (skoro dvostruko više od Hrvatske). U odnosu na sve bitne ekonomske indikatore (osim inflacije) strane direktne investicije pokazuju znatno zaostajanje. Slovenija je u razdoblju od 1993.-2003. imala kumulativno FDI per capita u iznosu od 2.024\$. U 2003. godine strane investicije iznosile samo 181 mil. eura, što je pad gotovo za 90% u odnosu na 2002. godinu. Usporedba udjela FDI u bruto investicijama

pokazuju manji udio nego kod drugih odabranih zemlja. U razdoblju od 1990. do 1995. taj je udio bio 4.2 %, 1998. – 5.1%, a 2000. – 3.6%. Taj udio je manji od drugih zemalja pogotovo nakon 1998. godine na dalje. U 2000. godine za ostale zemlje iznosio je u prosjeku daleko iznad 20% (primjerice, Češka 34,7%, Estonija 32,9%, a Bugarska čak 51,7%). Ako se gleda prosječan priljev inozemnog kapitala kao % BDP-a, onda je Slovenija iznad prosjeka, a pogotovo u vezi s FDI: Slovenija ima 2%, a prosjek odabranih zemalja je 3.5%.

Prema mišljenju većine slovenskih političara ekonomista, odnos između FDI i ekonomskog rasta, nakon empirijske analize, pokazuje statističku negativnu uzročnu vezu, što znači da FDI nisu koristile Sloveniji u njezinom približavanju EU. Objašnjenje je u tome što u strukturi FDI prevladavala preuzimanja poduzeća, a ne greenfield ulaganja te što su novčani primici od prodaje poduzeća u privatizaciji korišteni za potrošnju i uvoz, a ne za povećanje proizvodnog kapitala. Primjer Slovenije pokazuje da je za neku zemlju bitno postaviti razvojnu strategiju, njezine ciljeve i način ostvarenja tih ciljeva i zato su bile male i neučinkovite u odnosu na ostale ekonomske pokazatelje.

10.5. Kretanje izravnih stranih investicija u zemljama u okruženju

Grafikon 19. Izravne strane investicije u tranzitnim zemljama

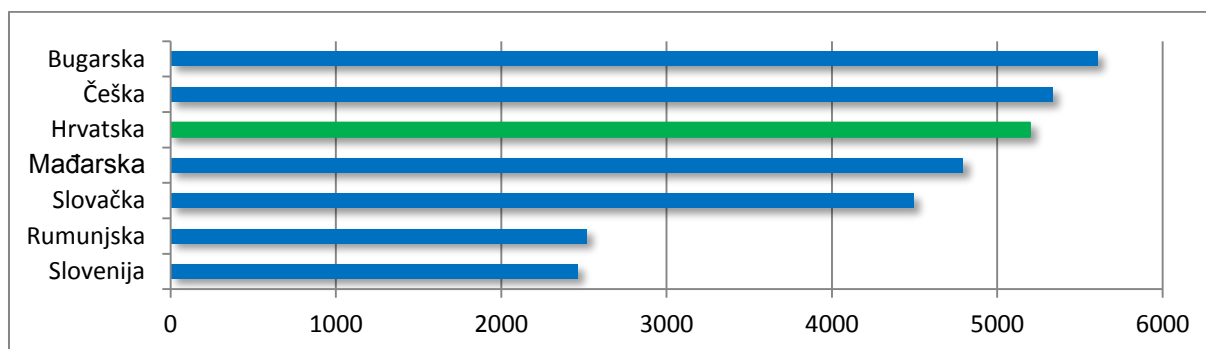
Izvor: Strategija poticanja investicija u RH za razdoblje od 2014-2020⁶⁸

Ako se promatra kretanje izravnih stranih investicija u zemljama u okruženju kroz razdoblje 2005. – 2012. (Grafički prikaz 1.), najveći rast investicija u razdoblju od 2005. do 2008. godine ostvarile su Bugarska i Rumunjska, koje s dolaskom svjetske ekonomske krize doživljavaju i najveći pad izravnih stranih investicija. Utjecaj svjetske krize vidljiv je u svim

⁶⁸ www.mingo.hr

navedenim zemljama (među njima i Hrvatskoj), budući da se primjećuje osjetni pad izravnih stranih investicija za sve zemlje u 2009. godini, nakon čega slijedi tek vrlo blagi oporavak ili stagnacija istih, uz izuzetak Mađarske i Češke koje su ostvarile rekordan rast u razdoblju između 2011. i 2012. godine.

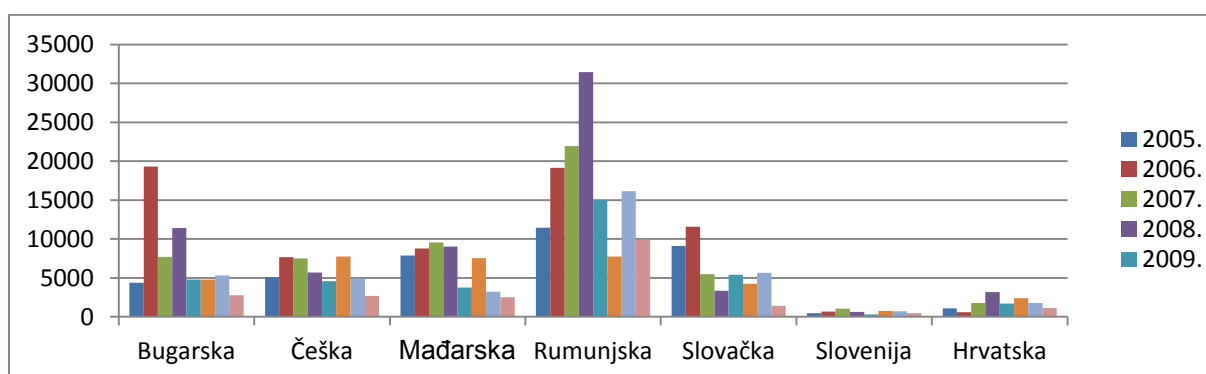
Grafikon 20. Ukupni iznos izravnih stranih investicija u zemljama u okruženju po stanovniku

Izvor: Strategija poticanja investicija u RH za razdoblje od 2014-2020⁶⁹

Na grafičkom prikazu navedeni su ukupni iznosi izravnih stranih investicija u zemljama u okruženju po stanovniku za razdoblje od 2005. do 2012. godine. Daleko najviše izravnih stranih investicija po stanovniku ostvarila je Bugarska, dok je RH na trećem mjestu. Najmanje izravnih stranih investicija po stanovniku ostvarila je Slovenija koja ima najmanje stanovnika, zatim slijedi Rumunjska koja ima daleko najviše stanovnika u odnosu na promatrane zemlje.

Grafikon 21. Vrijednost greenfield projekata u zemljama u okruženju

Izvor: Strategija poticanja investicija u RH za razdoblje od 2014-2020⁷⁰

⁶⁹ www.mingo.hr

Najveća koncentracija greenfield investicija bila je u Rumunjskoj dok se najmanje ulagalo u Sloveniji. Vrijednosti pokazuju kako se u Republici Hrvatskoj u razdoblju od osam godina znatno manje ulagalo u greenfield projekte, u usporedbi s drugim zemljama u okruženju te da bi Hrvatska trebala više poticati investiranje u takve projekte.⁷¹

⁷⁰ www.mingo.hr

⁷¹ Ministarstvo gospodarstva; dostupno na: <http://www.mingo.hr/page/prijedlog-strategije-poticanja-investicija-u-republici-hrvatskoj-za-razdoblje-2014-2020-30-svibnja-14-lipnja-2014>

11.ZAKLJUČAK

Globalizacija svjetske ekonomije rezultirala je porastom značaja inozemnih izravnih ulaganja. U globalnoj ekonomiji inozemne direktne investicije predstavljaju najvažniji oblik međunarodnih poslovnih aktivnosti. One ne predstavljaju samo prekogranično kretanje kapitala, već uključuju i transfer tehnologije i znanja, te na taj način doprinose rastu konkurentnosti, zaposlenosti i međunarodnoj trgovini, a kao posljedica toga, i ekonomskom rastu i razvoju lokalnog gospodarstva. Tranzicijske zemlje postale su sve otvorenije međunarodnim operacijama, liberalizirale su svoje režime i tako postale privlačne stranim investitorima. Multinacionalne kompanije mogu imati brojne pozitivne efekte na rast i razvoj zemlje domaćina, a oni se prvenstveno očituju u mogućnosti prijenosa tehnologije, znanja i vještina, priljevu kapitala, koji proizlazi internacionalizaciji poslovanja i lakšem pristupu tržišta. No, svaka zemlja treba procijeniti i moguće rizike takvog ulaska, jer inozemna izravna ulaganja nisu automatsko rješenje svih problema, pozitivan učinak ovisi i o samom okruženju unutar zemlje domaćina, odnosno apsorpcijskom kapacitetu zemlje domaćina. Uključivanjem u međunarodne integracijske procese, Hrvatskoj polako raste konkurentnost, mala je zemlja po broju stanovnika, umjerene potrošačke snage prema BDP-u po glavi stanovnika, slabijeg prosječnog realnog rasta BDP-a, visoke nezaposlenosti, s umjerenim akumuliranim priljevom inozemnih ulaganja, te niske inflacije.

Uključivanjem u međunarodne integracijske procese i članstvom u EU, zemlje članice europskih integracija imaju pozitivan utjecaj na privlačenje stranih investicija. Nakon snažnog rasta tijekom druge polovice 1990-ih, strana inozemna ulaganja u Hrvatsku ušla su u razdoblje stabilnog rasta s godišnjim priljevima od približno 1 mlrd. dolara. Nakon 2005., priljev FDI u Hrvatsku je snažno rastao i dostigao vrhunac 2008., s nešto više od 4 mlrd. dolara. Pojavom financijske krize značajno se smanjio utjecaj međunarodnih tijekova kapitala i skoro prepolovila ukupne svjetske FDI, pri čemu je najveći pad ostvaren u razvijenim zemljama, uključujući i EU a nakon čega je uslijedio tek blagi rast od 16% u 2011. Do početka 2012. Hrvatska je ostvarila većinu inozemnih ulaganja u sektor usluga (68,4%), pri čemu se najviše ističu financijsko posredovanje (34%), i trgovina (13,7%) nakon kojih slijede ulaganja u nekretnine (10%), zatim transport, skladištenje i komunikacije (8,6%) te turizam (2,1%).

Strane direktne investicije mogu biti važan čimbenik u oživljavanju gospodarske aktivnosti i ekonomskog rasta, ali mogu biti odgovor stranih investitora na uvjete koje pruža makroekonomsko i socio-političko okruženje u nekoj zemlji za dugoročno veće izglede oplodnje uloženog kapitala. FDI utječu na rast produktivnosti rada i razine dohotka, brži gospodarski rast, restrukturiranje ekonomije. Kod donošenja odluke, investitori procjenjuju faktore poput opskrbe sirovinama i repromaterijalima, raspoloživosti kvalificiranih radnika i cijena rada, kvaliteta transportne i komunikacijske infrastrukture, kvaliteta i cijena opskrbe komunalnim uslugama, spadaju u opće uvjete investiranja. Drugo, investitori pažnju pridaju lokacijskim faktorima, poput političkog rizika, tečaja i stabilnosti nacionalne valute, zakonodavstva i pravne sigurnosti investicija, specifični su za svaku zemlju. K tome, uvjeti lokalnog tržišta redovito trebaju uključivati i ljudski kapital kao najznačajniji faktor privlačenja FDI. Tehnološki napredak, internalizacija vlasničkih prednosti multinacionalnih poduzeća, kao i deregulacija tržišta, stavljaju sve veći naglasak na stvaranje znanja, zbog čega su zemlje s niskim nadnicama osuđene na privlačenje radno-intenzivne proizvodnje standardne tehnologije i tržišne potražnje.

12.LITERATURA

Knjige

1. Grgić M., Bilas V., Franc S., "Inozemna izravna ulaganja i ekonomski razvoj", Ekonomski fakultet, Zagreb 2012.
2. Nordstrom K.A., Ridderstrale J., Funky Business, Diferio, Zagreb
3. Pavlović D., „Inozemne direktne investicije u međunarodnoj trgovini“, Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb 2008.

Publikacije

4. Babić A., Pufnik A., Stučka T., “Teorija i stvarnost inozemnih izravnih ulaganja u svijetu i u tranzicijskim zemljama s posebnim osvrtom na Hrvatsku“, dostupno na: <http://www.hnb.hr/publikac/pregledi/p-009.htm>
5. Bezić H., Karanikić P, “ Utjecaj direktnih inozemnih investicija i transfera tehnologije na gospodarski rast Republike Hrvatske“, dostupno na: <file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/0080102.pdf>
6. Buterin D., Brlečić M., “Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj“ dostupno na: file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/8_ucinci_izravnih_stranih_ulaganja.pdf
7. Hrvatska narodna banka, publikacije; dostupno na: <http://www.hnb.hr/publikac/hpublikac.htm>
8. Hrvatska narodna banka, standardni prezentacijski format 3. tromjesečje 2015.; dostupno: <http://www.hnb.hr/publikac/prezent/ap-rp-spf-pdf-h-spf.pdf>
9. Jurčić Lj., “Atipičan model hrvatskog gospodarstva“, dostupno na: <file:///C:/Users/KORISNIK/Downloads/jurcic.pdf>
10. Strategija poticanja investicija u Republici Hrvatskoj za razbolje 2014-2020.; dostupno na: www.mingo.hr

Internet izvori

11. CEPOR; Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzećima u Hrvatskoj u 2014. godini; dostupno na:
http://www.cepor.hr/Izvjesce%20o%20malim%20i%20srednjim%20poduzecima%202013_CEPOR.pdf
12. Doing Business 2015, Going Beyond Efficiency, Economy profile, Croatia; dostupno na:
www.doingbusiness.org/data
13. Državni zavod za statistiku; dostupno na:
<http://www.dzs.hr/Hrv/system/questionnaires.htm>
14. FINA, rezultati poslovanja u djelatnosti; dostupno na:
www.fina.hr
15. Limun.hr; dostupno na:
<http://www.limun.hr/UserDocsImages>
16. Ministarstvo gospodarstva; dostupno na:
www.mingo.hr
17. Ministarstvo poduzetništva i obrta, "Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2013-2020."; dostupno na:
http://www.minpo.hr/UserDocsImages/STRATEGIJA%20RAZVOJA%20PODUZETNI%20C5%A0TVA_PRVI%20NACRT_06%2003%202013_javna%20rasprava.pdf
18. Ministarstvo poduzetništva i obrta; dostupno na:
<http://www.minpo.hr/>
19. PORA; dostupno na: <http://www.pora.com.hr/>
20. Školski sustav u Njemačkoj; dostupno na:
http://www.siemens.de/jobs/schulabsolventen/informationparents/Documents/TextEltern_HR.pdf
21. World Bank Group, Doing Business 2015; dostupno na:
http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/croatia/~/_media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/HRV.pdf
22. World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014-2015; dostupno na:
<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/>

23. Zakon o poticanju investicija i unapređenju investicijskog okruženja, Zakon.hr;
dostupna na: <http://www.zakon.hr/z/544/Zakon-o-poticanju-investicija-i-unapre%C4%91enju-investicijskog-okru%C5%BEenja>

13.DODACI

Popis grafikona

Grafikon 1. Stopa promjene realnog BDP-a u Republici Hrvatskoj	28
Grafikon 2. Stopa promjene realnog BDP-a u tranzitnim zemljama.....	29
Grafikon 3. Pokazatelji razvijenosti infrastrukture u Hrvatskoj i zemljama u razvoju	31
Grafikon 4. Stopa nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj	33
Grafikon 5. Stopa nezaposlenosti u tranzitnim zemljama	33
Grafikon 6. Prikaz indeksa korupcije u Republici Hrvatskoj i susjednim zemljama	35
Grafikon 7. Iznos ulaganja po zemljama	37
Grafikon 8. Inozemna izravna ulaganja u Republici Hrvatskoj po godinama.....	38
Grafikon 9. Struktura izravnih stranih ulaganja	41
Grafikon 10. Ukupno FDI po županijama	42
Grafikon 11. Rangiranje europskih zemalja u rješavanju problema nelikvidnosti.....	54
Grafikon 12. Rangiranje sigurnosti investitora po zemljama ulaganja.....	55
Grafikon 13. Prikaz vremena provođenja i troškova procedura u Republici Hrvatskoj.....	56
Grafikon 14. Procedura za pokretanje posla u Republici Hrvatskoj	58
Grafikon 15. Usporedba i rangiranje ekonomskih zemalja po lakoći pokretanja posla	59
Grafikon 16. Problematični faktori za pokretanje posla.....	61
Grafikon 17. Pregled izvoza po županijama.....	66
Grafikon 18. Usporedba Kontinentalne i Jadranske Hrvatske	67
Grafikon 25. Izravne strane investicije u tranzitnim zemljama	72
Grafikon 26. Ukupni iznos izravnih stranih investicija u zemljama u okruženju po stanovniku	73
Grafikon 27. Vrijednost greenfield projekata u zemljama u okruženju	73

Popis tablica

Tablica 1. Kvaliteta infrastrukture u Republici Hrvatskoj	31
Tablica 2. Faktori konkurentnosti.....	34
Tablica 3. Potpora za opravdane troškove otvaranja novih radnih mjesta	46
Tablica 4. Troškovi za usavršavanje zaposlenika.....	47
Tablica 5. Postotak bespovratnih novčanih sredstava za uloženi iznos.....	48
Tablica 6. Poticajne mjere za radno intenzivne projekte	49
Tablica 7. Prikaz procedura, vremenskog trajanja i troška pokretanja posla	60
Tablica 8. Pokazatelji ulaganja u inovacije u Hrvatskoj i zemljama u razvoju.....	64
Tablica 9. Pokazatelji broja poduzetnika, zaposlenih, investicija i izvoza u 2013.....	65

14.SAŽETAK

Osnovna mjera ovog rada je ukazati na ulogu izravnih inozemnih investicija, podsektorsku analizu i mjere politike poticanja. Mjerilo uspješnosti izravnih stranih investicija u Republici Hrvatskoj je utemeljeno usporedbom glavnih indikatora zemalja u razvoju, poput Češke, Poljske, Mađarske, Slovenije, Slovačke. Analiza se provela prema indikatorima koji utječu na investicijsku klimu u zemlji, a to su: makroekonomsko stanje, korupcija, infrastruktura, administrativne prepreke, zaštita investitora, zakonodavni okvir, politike poticanja.

Kontinuirani proces integracije svjetske ekonomije doveo je do promjena stavova zemalja domaćina u odnosu na inozemna izravna ulaganja. Na takva ulaganja zemlje u razvoju više ne gledaju sa sumnjom i susprezanjem, a kontrole i restrikcije za ulazak zamijenjene su selektivnim državnim politikama kojima se želi potaknuti njihov priljev. Međutim, nisu sve države u tome jednako uspješne, niti su učinci inozemnih izravnih ulaganja u svim zemljama jednaki. Uspješnost odabrane strategije prije svega ovisi o stupnju društvenog i gospodarskog razvitka zemlje, potrebna je sposobnost vlade i domaćih tvrtki da optimalno iskoriste pogodnosti koje inozemna izravna ulaganja donose.

15.SUMMARY

The main measures of this master degrees is to point out the role of foreign direct investment, sectoral analysis and policy measures to encourage. The measure of success of foreign direct investment in the Republic of Croatia is established by comparing the main indicators of developing countries, such as Czech, Polish, Hungary, Slovenia, Slovakia. The analysis is conducted according to the indicators that affect the investment climate in the country, namely: macroeconomic situation, corruption, infrastructure, administrative barriers, protection of investors, the legal framework, policies encouraging.

The continuing process of integration of the world economy has led to changes in the views of the host countries in relation to foreign direct investment. For such investments in developing countries are no longer with suspicion and refraining, and control and restrictions to entry have been replaced by a selective national policies which aim to boost their inflow. However, not all countries are equally successful at it, nor the effects of foreign direct investment in all countries are equal. The success of the selected strategy depends primarily on the degree of social and economic development of the country, it takes the ability of the government and local companies to optimally exploit the benefits that foreign direct investments are.